

УИЛЯМ ШЕКСПИР ТИМОН АТИНСКИ

Превод от английски: Валери Петров, 1974

chitanka.info

ТИМОН АТИНСКИ^[0]

ДЕЙСТВАЩИ ЛИЦА

ТИМОН — знатен атинянин
ЛУЦИЙ, ЛУКУЛ, СЕМПРОНИЙ — велможи ласкатели
ВЕНТИДИЙ — лъжлив приятел на Тимон
АПЕМАНТ — язвителен философ
АЛКИВИАД — атински военачалник
ФЛАВИЙ — домоуправител на Тимон
ПОЕТ
ЖИВОПИСЕЦ
ЗЛАТАР
ТЪРГОВЕЦ
ПРАТЕНИК на Вентидий
СТАР АТИНЯНИН
ФЛАМИНИЙ, СЕРВИЛИЙ, ЛУЦИЛИЙ — слуги на Тимон
КАФИС, ФИЛОТ, ТИТ, ХОРТЕНЗИЙ, СЛУГА НА ВАРОН,
СЛУГА НА ЛУЦИЙ, СЛУГА НА ИЗИДОР — слуги на Тимонови
кредитори
ПАЖ
ШУТ
ТРИМА ЧУЖДЕНЦИ
СЕНАТОРИ
КРАДЦИ
ФРИНИЯ, ТИМАНДРА — продажни любовници на Алкивиад
ПРАТЕНИК на Сената
ВОЙНИК на Алкивиад
КУПИДОН и АМАЗОНКИ — маски

Благородници, военачалници, войници, слуги и др.

Място на действието: Атина и гората край нея.

[0] Оригинално название на трагедията е „*The Life Of Timon Of Athens*“ — „Животът на Тимон Атински“. ↑

ПЪРВО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Атина. В дома на Тимон.

Влизат — от разни страни — Поет, Живописец, Златар и Търговец.

ПОЕТЪТ

Здравейте, уважаеми!

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Щастлив съм!

ПОЕТЪТ

Забравихме се. Как върви светът?

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Расте и се хаби.

ПОЕТЪТ

Познато нещо.

А някакво събитие? Такова,
че да не сме го срещали стократно
във летописите?... О, щедрост, виж
как много духове е призовала
тук силата на твоята магия!...
Познавам тоз търговец.

ЖИВОПИСЕЦЪТ

И аз също.

А оня е златар.

ТЪРГОВЕЦЪТ

... Така е, да,
Тимон е рядък домакин!

ЗЛАТАРЯТ

Спор няма!

ТЪРГОВЕЦЪТ

Не зная като него друг, способен
да върши тъй без отдих добрини.
Чудесен е!

ЗЛАТАРЯТ

Аз имам един накит...

ТЪРГОВЕЦЪТ

О, нека да го видя! За Тимон ли?

ЗЛАТАРЯТ

Ако даде цената му. Той впрочем...

ПОЕТЪТ

„За корист низкото когато славим,
високия си стих ний низък правим,
защото негов дълг е да възпява
възвишеното...“

ТЪРГОВЕЦЪТ

Хубава шлифовка!

ЗЛАТАРЯТ

А камъкът? Я вижте какъв блясък!

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Творите май че нещо посветено
на домакина ни?

ПОЕТЪТ

О, дребно стихче!
Поезията сжежда се неволно
от нас като смолата от стъблото,

което храни я. Искра не скоква
от кремъка, ако не го ударим,
а нашият лиричен пламък лумва
от само себе си и се разраства
като поток от пречките, които
преграждат пътя му!... Какво е туй?

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Една картина. А кога ще види
бял свят поемата ви?

ПОЕТЪТ

След като
я поднеса на славния Тимон^[1].
Ще мога ли да хвърля един поглед?

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Аз мисля, че е станала.

ПОЕТЪТ

Безспорно.
А тази част е просто съвършена!

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Донякъде.

ПОЕТЪТ

Чудесно! Колко прелест
във позата! Каква мисловна мощ
излъчва този поглед! Тези устни
ще заговорят сякаш! А пък жестът
приказва и без думи!

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Да, стремих се
към жизнената правда. Това тука
добре ли е?

ПОЕТЪТ

Изкуството ви с него
предава на природата уроци
по безизкуственост и ражда плод,
по-жив дори от живия живот!

Влизат неколцина Сенатори, които прекосяват сцената и излизат.

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Какви известни хора му гостуват!

ПОЕТЪТ

Старейшините на града!

ЖИВОПИСЕЦЪТ

И още!

ПОЕТЪТ

Вий виждате какъв потоп от гости!
Във скромния си труд разказвам аз
за едного, когото този свят
тъй ласкаво прегръща... В своя полет
свободният ми дар не се докосва
до личности и частности и, чужд
на мисълта да уязвява волно,
се носи над морето си от восък,
безстрашно не оставяйки следа
подире си!

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Как трябва да ви схващам?

ПОЕТЪТ

Ще ви разкрия как. Свидетел сам сте
на туй как хора най-разнообразни —

по сан и нрав — повърхностни и тежки —
тълпят се да предлагат на Тимон
услугите си. Плащът от богатство,
във който благородният му дух
наметнат е, привлича към дома му
какви ли не сърца! Да, тук ще видиш
хитреца с огледален лик наред
с киника^[2] Апемант, комуто малко
занятия са тъй обични, както
да мрази себе си; защото даже
и той коляно свива пред Тимон
щастлив, ако Тимон му отговори
със кимване.

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Видях ги да беседват.

ПОЕТЪТ

И затова аз в стихове описах
как в трон върху красив, но стръмен хълм
е седнала Фортуна^[3]. А по склона —
различни по характер и заслуги —
катерят се безбройните, които
върху гърдата на земното кълбо
стремят се към успех със поглед, вперен
в богинята. И едного от тях
аз обрисувал съм като Тимон
и него тя с ръка слоновокоствна
зове към себе си и с този жест
съперниците му превръща мигом
във негови слуги.

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Чудесен образ!

Фортуна, хълмът и човекът, който —
избран сред толкоз други, се изкачва,
глава навел, по стръмния му склон

към щастието си — това е само
за нашето изкуство!

ПОЕТЪТ

Потърпете!...

И всички тез, които преди малко
били са нему равни и дори
във някой случай с повече заслуги,
сега го следват по петите, пълнят
с поклони къщата му и го ръсят
с благоговеен шепот, Бог си правят
от неговото стреме, дишат сякаш
чрез него въздуха си!...

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Е? И после!

ПОЕТЪТ

Но ето че в нечакана прищявка
капризната Фортуна в миг отритва
любимеца си; и от всички тези,
които лазели са покрай него
на лакти и колене, ни един
сега не иска да го придружи
в падението му!

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Позната тема!

Безбройни поучителни картини
показват ударите на Фортуна
по-ярко от словата. Но добре е,
че сте показал за Тимон как често
народът е съглеждал големците
с краката им по-горе от главите!

Тръбен звук.

Влиза Тимон, следван от Луцилий и други Слуги. Той разменя приветливи думи с гостите си и бива заговорен от Пратеник на Вентидий.

ТИМОН

В затвора, казваш?

ПРАТЕНИКЪТ

Да, за пет таланта^[4].

Ищците са без жал, а той без средства;
и моли те да пишеш до онези,
които са го тикнали в затвора;
защото инак всякоя надежда
за него е загубена!

ТИМОН

Вентидий?

Не съм от тез, които изоставят
приятеля си в нужда. Помощта ми
той заслужава и ще я получи.
Дълга му ще внесе и той ще бъде
от днес свободен.

ПРАТЕНИКЪТ

И навек обвързан
към тебе, господарю!

ТИМОН

Аз веднага
ще пратя откупа, а ти предай му
да се яви при мене, щом го пуснат:
да вдигнеш слабия, не стига — трябва
да го подкрепяш след това. Върви!

ПРАТЕНИКЪТ

Желая щастие на твоя милост!

Излиза.

Влиза Стар атинянин.

СТАРИЯТ АТИНЯНИН

Изслушай ме, о, доблестни Тимоне!

ТИМОН

Приказвай старче!

СТАРИЯТ АТИНЯНИН

Има в твоя дом
един слуга Луцилий.

ТИМОН

Има. Слушам.

СТАРИЯТ АТИНЯНИН

Извикай го да се яви пред теб!

ТИМОН

Извикайте Луцилий! Де е той?

ЛУЦИЛИЙ

На вашите услуги, господарю!

СТАРИЯТ АТИНЯНИН

Тоз твой слуга, Тимоне, посещава
дома ми всяка вечер. Цял живот
аз трудил съм се и това, което
създал съм, заслужава по-издигнат
наследник от един, чиято служба
е да разнося гозби!

ТИМОН

Продължавай!

СТАРИЯТ АТИНЯНИН

Една-едничка дъщеря аз имам

и никой друг, комуто да оставя
имота си. Девојката е мила,
едва узряла за венчално було,
възпитана без оглед на разноски;
а този твой прислужник се домогва
до нейната любов. Бъди добър
и забрани му да се среща с нея!
Мен той не чува!

ТИМОН

Той е честен момък.

СТАРИЯТ АТИНЯНИН

Тогаз да го докаже! Честността му
сама се награждава и не бива
да ми отнема рожбата!

ТИМОН

А тя
дали го люби?

СТАРИЯТ АТИНЯНИН

Тя е още млада
и е наклонна. Личният ни опит
ни е научил колко неразумна
е младостта!

ТИМОН (*към Луцилий*)

Обичаш ли я ти?

ЛУЦИЛИЙ

Обичам, господарю! И тя също
съгласна е!

СТАРИЯТ АТИНЯНИН

Кълна се в боговете,
че ако тя омъжи се без мойто

съгласие, ще я лиша от зестра
и за наследник ще си избира
най-долния от просяците!

ТИМОН

Колко
ти би й дал, ако се би венчала
за равен ней?

СТАРИЯТ АТИНЯНИН

Веднага три таланта,
а после всичко свое.

ТИМОН

Този момък
ми служи от години. Ще направя
едно усилие, за да помогна
на щастieto му — нали сме хора!
Каквото даваш ти на дъщеря си,
ще дам и аз на него, та да стане
по тежест равен с нея.

СТАРИЯТ АТИНЯНИН

О, Тимоне,
кажи ми само, че ще го направиш,
и тя е негова!

ТИМОН

Вземи в залог
ръката ми и честното ми слово!

ЛУЦИЛИЙ

Признателен съм ви от дън душа,
о, господарю мой! От днес каквото —
в пари, в земи — съдбата ми даде,
мой дълг ще е към вас!

Излиза заедно със Стария атинянин.

ПОЕТЪТ

Достойни господарю, приеми
плода на моя труд!

ТИМОН

Благодаря ти.
В най-скоро време ще ти се обадя.
Бъди ми гост!... А туй у теб какво е,
приятелю?

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Картина, господарю.
Благоволи да я приемеш!

ТИМОН

С радост.
Една рисунка на човек е днес
той целия или почти, защото,
откак безчестието плъзна вред,
човек е само външност; тез лица
поне са туй, което ни показват...
Харесва ми трудът ти и след малко
ще ти докажа колко ми харесва.
Почакай ме! Ще те подиря скоро.

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Небето да е с тебе, господарю!

ТИМОН

Добре дошли! Удостоете, моля,
трапезата ми!... Твоят накит, драги,
пострада от оценките.

ЗЛАТАРЯТ

Защо?

Нима не го харесаха?

ТИМОН

Напротив,
измъчи се под тежките похвали.
Ако поискаш да ти го платя
според възторзите, ще оголея!

ЗЛАТАРЯТ

За него ще ти искам, господарю,
действителната му цена, но знаеш,
че вещи със еднаква стойност биват
по разному ценени, според туй
кому принадлежат, и моят накит
поскъпва от това, че ти го носиш!

ТИМОН

Шегуваш се!

ТЪРГОВЕЦЪТ

Повярвай, господарю,
той казва туй, което казват всички!

Влиза Анемант.

ТИМОН

Я, кой пристига! Всеки да се готви
за неговата злъч!

ЗЛАТАРЯТ

Ще я изтраем
наравно с вас.

ТЪРГОВЕЦЪТ

Да, той е зъл към всички.

ТИМОН

Добре дошъл, любезни Апеманте!

АПЕМАНТ

Добре ще съм дошъл, като ме видиш
любезен с теб, а то ще е, Тимоне,
когато ти превърнеш се в свой пес,
а тез мошеници — във честни хора!

ТИМОН

Мошеници? Та ти не ги познаваш?

АПЕМАНТ

Нали са атиняни?

ТИМОН

Да.

АПЕМАНТ

Тогава
държа на казаното.

ЗЛАТАРЯТ

А мене знаеш ли ме, Апеманте?

АПЕМАНТ

Сам знаеш, че те зная, щом на име
нарекох те!

ТИМОН

Много си горд, Апеманте!

АПЕМАНТ

Най-много с това, че не приличам на Тимон.

ТИМОН

Къде си тръгнал?

АПЕМАНТ

Търся един честен атинянин, за да му пръсна мозъка.

ТИМОН

За такова дело ще умреш.

АПЕМАНТ

Вярно, ако за неизвършено наказват със смърт.

ТИМОН

Харесва ли ти тази картина?

АПЕМАНТ

Много, защото хората на нея са безвредни!

ТИМОН

А не е ли бил майстор художникът, който я е направил?

АПЕМАНТ

По е бил майстор, който е направил художника, но и неговата работа е една мръсотия!

ЖИВОПИСЕЦЪТ

А ти си куче!

АПЕМАНТ

С майка ти сме от една порода. Тя какво ще е тогава?

ТИМОН

Добре, добре. Ще обядваш ли с мене, Апеманте?

АПЕМАНТ

Не, мъже не ям.

ТИМОН

И добре правиш, че иначе би огорчил жените.

АПЕМАНТ

Да, на тях дай им да ядат мъже, дорде им се подуят коремите.

ТИМОН

Ти взе думите ми в нечистия им смисъл.

АПЕМАНТ

А ти искаш да запазиш всичко нечисто за себе си. Добре, задръж си ги за труда!

ТИМОН

Харесва ли ти този ценен накит, Апеманте?

АПЕМАНТ

По-малко от честността, която не струва на човека петак!

ТИМОН

А колко мислиш струва той?

АПЕМАНТ

Не си струва да мисля за него!... Здравей, поете!

ПОЕТЪТ

Здравей, философе!

АПЕМАНТ

Лъжец!

ПОЕТЪТ

Защо, не си ли философ?

АПЕМАНТ

Философ съм.

ПОЕТЪТ

Значи не съм лъжец!

АПЕМАНТ

Нали си поет?

ПОЕТЪТ

Поет съм.

АПЕМАНТ

Значи си лъжец! Я надникни в последната си творба, дето представяш този човек за достоен!

ПОЕТЪТ

Това не е лъжа. Той е наистина достоен.

АПЕМАНТ

Достоен за теб и за това да ти заплаща старанията. Който обича да го ласкаят, си заслужава ласкателя. О, небеса, ако бях знатен!

ТИМОН

Какво би направил, Апеманте?

АПЕМАНТ

Същото, което Апемант прави сега: бих намразил от все сърце още един знатен!

ТИМОН

Себе си?

АПЕМАНТ

Да.

ТИМОН

Защо?

АПЕМАНТ

Защото ще съм загубил злобния си ум дотам, че да стана знатен!... Ти не си ли търговец?

ТЪРГОВЕЦЪТ

Търговец съм, Апеманте.

АПЕМАНТ

Търговията да те съсипе, ако ти простят боговете!

ТЪРГОВЕЦЪТ

Ако тя го направи, боговете ще са го искали.

АПЕМАНТ

Търговията е твоят бог и дано тя те съсипе!

Тръбен звук.

Влиза Слуга.

ТИМОН

Чий тръбен знак бе тоз?

СЛУГАТА

Алкивиад

пристигнал е със двайсетина свои
привърженици на коне!

ТИМОН

Бъдете

така добри, срещнете го любезно
и доведете тука!

Неколцина от Свитата излизат.

Всички вие

ще хапнете със мен!... Недейте тръгва,
преди да ви се отплатя!... Следобед
ще чуя твоя труд... Благодаря ви!

Влизат Алкивиад и Приятелите му.

Добре дошли в дома ми, драги войни!

АПЕМАНТ

Дано от срамна болест се сковат
подвижните им сгъвки! Като гледам
как без ни капка обич се разливат
в любезности! Човешката порода
е слязла до маймунската!

АЛКИВИАД

Любезни домакине, огладнял
отдавна да те видя, с радост вкусвам
достойния ти лик!

ТИМОН

Алкивиаде,
добре дошъл! Аз няма да те пусна,
преди да сме прекарали в забава
приятни часове... Да влезем, моля!

Излизат всички освен Апемант.

Влизат двама Благородници.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Кой час удари, Апеманте?

АПЕМАНТ

Часът да бъдем честни!

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Човек може да бъде честен всеки час.

АПЕМАНТ

Толкоз по-зле за тебе, че не си използвал нито един досега!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

На Тимоновия пир ли отиваш?

АПЕМАНТ

Да, за да погледам как гозбите хранят мошеници, а напитките сгряват наивници!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Бъди здрав! Бъди здрав!

АПЕМАНТ

Сглупи, че ми пожела два пъти здраве!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Защо?

АПЕМАНТ

Едното здраве трябваше да го запазиш за себе си, защото от мен поздравление няма да дочакаш!

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Върви да се обесиш!

АПЕМАНТ

Не, никога няма да изпълня твое желание! Помоли приятеля си да го направи!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Махай се оттука, куче бясно, докато не съм те изритал!

АПЕМАНТ

Бягам като куче от магарешко копито!

Излиза.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Той мрази целия човешки род!
Не се гневи! Да влезем и да вкусим

Тимоновата щедрост! О, Тимон е
гостоприемството в човешки образ!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Да, той излива го, като че ли
сам богът на съкровищата Плутос
му е домоуправител! Отвърща
за всякоя услуга седмкратно;
за всеки дар дарителя дарява
със баснословна лихва!

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Да, това е
най-щедрият човек на тоя свят!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Дано живее дълго във охолство!
Да влезем ли, приятелю?

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Да влезем!

Излизат.

[1] „След като я поднеса на славния Тимон.“ — поетът възнамерява да публикува поемата си с парите, които ще получи от Тимон. В Шекспирово време поетите обикновено посвещаваха творбите си на някой виден меценат, за което получавали парично възнаграждение. ↑

[2] *Киник* — киниците (неправилно латинизирано в „циници“) били древногръцка философска школа, последователи на която проповядвала презрение към удобствата и радостите на живота. В практиката си някои крайни представители на учението достигали до нарушаване на правилата за пристойност, поради което названието „циник“ добило днешния си смисъл. ↑

[3] *Фортуна* (мит.) — богиня на щастието у древните римляни, изобразявана обикновено стъпила върху въртящо се колело. ↑

[4] *Талант* — висока парична единица — тегло в злато — у древните гърци. Шекспир явно не е обръщал внимание на стойността, която ѝ придава в различни сцени на трагедията, а на места, изглежда, отлага уточняването с изрази като „таланта“. (III д. 2 сц.) ↑

ВТОРА СЦЕНА

Парадна зала в дома на Тимон; наредена разкошна трапеза.

Тържествена музика на обои. Придружени от Флавий и слуги, влизат Тимон, Алкивиад, Вентидий, сенатори и благородници; последен и с осъждащ вид — Апемант.

ВЕНТИДИЙ

Дълбокоуважаеми Тимоне,
припомнило си възрастта на моя
любим баща. Небето го повика
да си отдъхне. Той умря, оставил
не малко на сина си. Задължен
към твоето сърце великодушно,
аз връщам ти с дълбока благодарност
талантите, с които ме спаси.

ТИМОН

За нищо на света, добри Вентидий!
Неправилно си схванал обичта ми:
аз дадох я на тебе, а кой може
да каже „дадох“, ако си е взел
обратно даденото? Ний не бива
да подражаваме във таз игра
на други някои, от нас по-тежки:
богатството краси и грозни грешки!

ВЕНТИДИЙ

О, благороден дух!

ТИМОН

Не, драги, не!
Целта на етикета е да скрива
двуличието, вътрешния хлад
и щедростта, готова да се дръпне,

ако, не дай си Боже, я приемат;
но са ненужни всички тези игри
там, дето между хората цари
приятелство! Седнете! По желани
сте всички вий за моите богатства,
отколкото са всички те за мен!

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Признаваме, така е!

АПЕМАНТ

Я, признали,
а още не обесени? Ха-ха!

ТИМОН

Добре дошъл в дома ми, Апеманте!

АПЕМАНТ

Не съм дошъл, за да ми е добре,
а за да видя как ще ме изриташ!

ТИМОН

Гфу, с твоята грубост! С тези си обноски
ти не приличаш на човек!... Говорят,
че „Ira furor brevis est“^[5], но този
човек е вечно гневен!... Щом е тъй,
обслужвайте го на отделна маса —
той явно не желае общество,
а и не е пригоден да го има!

АПЕМАНТ

Оставам, но на твоя отговорност!
Предупреждавам те, че съм дошъл,
за да ви наблюдавам!

ТИМОН

Не се страхувам. Щом си атинянин,

добре дошъл си в моя дом. Не бива
да принуждавам госта си да млъкне;
загуй те моля: запуши си сам
устата с гозбите ми!

АПЕМАНТ

Не ти ща гозбите! Ще ме задавят, защото не съм дошъл да те
гъделичкам! О, богове! Каква глутница го яде, а той не ги вижда!
Сърцето ми се къса да гледам как толкоз хора си топят залците в
кръвта на един, а той, лудият, ги подканва отгоре! Чудно, как може
човек да се доверява на друг човек! Аз бих посъветвал хората да канят
гостите си без ножове^[6].

Така с по-малко ястия ще минат
и по ще е спокоен домакинът!

Примери за това на всяка крачка! Тоя, дето седи до теб, отчупва
си от къшея ти и отпива от същата чаша с теб, е първият, който ще ти
тегли ножа! Това е отдавна доказано! Ако бях големец, бих се
страхувал да пия до дъно на подобен пир, защото така човек си излага
гръкляна.

Тиранът може да си разреши
да пие само в броня до уши!

ТИМОН

Наздраве! И пуснете да пътува
бокала в кръг!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Към нас! Във таз посока!

АПЕМАНТ

Към него, ясно! Бива си го този да дърпа все във своята посока!
Ти и твоето богатство, Тимоне, ще загубите здравето си от такива
наздравици!...

Водице честна, ти в калта не вкарваш,
сестра бъди на постната ми гозба:
човек сред много вино и игри
забравя Зевсу да благодари!

Моли се.

Богове над боговете,
ум ми дайте, направете
чак до края на живота
да не вярвам ни на йота
в сън дълбок на дворски пес,
във любов без интерес,
в подпис или клетва чужда
и в приятели при нужда!
Вий угаждайте си там,
корени аз тук ще ям.
Амин!

Яде и пие.

Наздраве за доброто ти сърце, Апеманте!

ТИМОН

Войнствени Алкивиаде, а твоето сърце е още навярно на бойното поле!

АЛКИВИАД

Сърцето ми е винаги в твоя услуга, достойни Тимоне!

ТИМОН

Но би предпочел закуска с врагове пред обед у приятели.

АЛКИВИАД

Да, няма по-добро лакомство за мене от още кървящия враг! Бих поканил най-добрия си приятел на такава трапеза!

АПЕМАНТ

Тогава да бяха всички тези ласкатели твои врагове, та да ги избиеш и да ме поканиш да си хапна от тях!

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Ако можехме да имаме щастието, любезни приятелю, да ти дотрябват някой ден сърцата ни, та да ти покажем поне отчасти своята

преданост, ние бихме се чувствали най-щастливите хора на тоя свят!

ТИМОН

Бъдете уверени, драги мои, че боговете са решили да получа от вас някой ден голяма помощ. Иначе няма бихте ми били приятели? Защо тъкмо вие измежду хиляди бихте добили това нежно звание, ако не принадлежахте повече от всички други на моето сърце? Аз съм ви хвалил мислено с думи, които вашата скромност не би ви позволила да употребите за себе си. Съдете по туй колко ви вярвам! „О, богове — казвал съм си, — каква нужда щяхме да имаме от приятелите, ако те никога не ни ставаха нужни? Те биха били най-безполезните същества, ако не ни се случваше да имаме полза от тях; биха приличали на чудесни музикални инструменти, които висят в калъфите си на стената и пазят своите звуци за себе си!“ Вярвайте, много пъти съм искал да бъда по-беден, за да стана по-близък до вас! Ние, хората, се раждаме, за да вършим добрини, и богатствата на нашите приятели са това, което с най-голямата сигурност и основание можем да наричаме „свое“. Какво щастие е да се чувстваш член на едно братство, в което всеки разполага с имуществата на всички! О, сякаш радостта ми изчезва, едва родила се — тези мои очи са твърде пропускливи! Пия за ваше здраве, дано ми простите тяхната слабост!

АПЕМАНТ

Ще ти изпият те плача, Тимоне!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

И в нашите очи сред чиста влага
като детенце пръква радостта!

АПЕМАНТ

Тя пръква, ала мене ако питат,
е копелдаче!

ТРЕТИ БЛАГОРОДНИК

Вярвай, господарю,
дълбоко развълнуван съм!

АПЕМАНТ
Дълбоко!

Тръбен звук.

ТИМОН
Кой може да пристига?

Влиза Слуга.

Какво има?

СЛУГАТА
Простете, господарю, няколко дами настояват да бъдат приети.

ТИМОН
Дами ли? Какво желаят?

СЛУГАТА
Те са предшествани от вестител, който щял да обясни
посещението им.

ТИМОН
Поканете ги да влязат!

Влиза Купидон^[7].

КУПИДОН
Привет към теб, хазяино богати,
и към дарените от щедростта ти!
За свой патрон петте ни сетива
признават те с хвалебствени слова.
От масите, със сладости покрити,
вкус, мирис, допир, слух се вдигат сити —
на мен и тези с мене прием дай,
да утолим и погледа накрай!

ТИМОН

Добре дошли във моя дом! Свирачи,
срещнете ги със музика!

Купидон излиза.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Сам виждаш
как всички те обичат, щедри друже!

Музика. Влиза отново Купидон, следван от няколко Дами, облечени като амазонки^[8], които свирят на лютни и танцуват.

АПЕМАНТ

Я, виж ги как щръкляят! Какъв бесен
рояк от суета се е разскачал!
Човешкото тщеславие, кълна се,
е тъй нелепо, ако го сравним
със същината на живота, както
тоз пир пред моите корени! Небе,
в какви глупци превръщаме се само
за забавление! Хабим хвалби
и вдигаме наздравици за тез,
върху чиято старост ще повърнем
изпитото с киселина и злъч!
Къде е този, който е живял
неразвратен или неразвратил;
и кой във гроба си не е отнесъл
ритник за спомен от добър приятел?
Страхувам се, че тез танцьорки могат
след време да ме стъпчат! Туй се случва.
Пред тебе, слънце, щом залязваш ти,
затварят се прозорци и врати!

Гостите стават от трапезата, обсипват Тимон с изрази на уважение и за да му засвидетелстват обичта си, танцуват на двойки с дамите няколко тържествени такта,

изпълнени от обоите.

ТИМОН

Красавици, със своята прелест вие
придадохте на празника ни блясък,
без който той не би бил толкоз хубав!
Повярвайте, от своята забава
се забавлявах сам. Благодаря ви!

ПЪРВА ДАМА

В небето вдигате ни, господарю,
и взимате от нас доброто само!

АПЕМАНТ

Добре че не ви слага на земята,
че, току-виж, и лошото ви пипнал!

ТИМОН

Красавици, закуската ви чака.
И чувствайте се у дома си, моля!

ВСИЧКИ ДАМИ

Благодарим ви, господарю!

Излизат заедно с Купидон.

ТИМОН

Флавий!

ФЛАВИЙ

Да, господарю!

ТИМОН

Онова ковчеже!

ФЛАВИЙ

Веднага, господарю!...

Настрани.

Пак елмази?

Не чува дума! Дай му да раздава!
Аз бих му дал съвет да опрости
живота си, че дълговете никой
не ще му опрости в деня, когато
прахоса и последното си злато!
Така без ум не щеше да го ръси,
очи да беше имал на гърба си!

Излиза.

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Слугите ни!

СЛУГА

На вашите услуги!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Конете!

Влиза отново Флавий, носещ ковчеже.

ТИМОН

Не! Постойте! За минутка!...
Достойни друже, от сърце те моля
да повишиш цената на тоз камък,
приемайки го! Не, не ми отказвай!

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Но аз и тъй дължа ти толкоз много!

ВСИЧКИ

Ний всички сме ти длъжни!

Влиза Слуга.

СЛУГАТА

Господарю,
дошли са знатни гости от Сената.
Те вече тук са! Слизат от конете!

ТИМОН

Домът ми е щастлив да ги приеме!

ФЛАВИЙ

Почтени господарю, разрешете
да ви напомня нещо твърде важно
за вас!

ТИМОН

За мене ли? Тогаз по-късно!
Сега се погрижи да ги приемат
с великолепиe!

ФЛАВИЙ (*настрана*)

Не виждам как!

Влиза Втори слуга.

ВТОРИ СЛУГА

Приятелят ви Луций, господарю,
ви праща в дар три снежнобели коня
във среброшити сбруи.

ТИМОН

С благодарност
посрещам дара му. Да се приеме
по най-любезен начин!

Влиза Трети слуга.

Какво има?

ТРЕТИ СЛУГА

Достойният Лукул ви кани утре
на лов и ви изпраща двойка хрътки
във израз на приятелство.

ТИМОН

Ще ида.

Носителят на дара да получи
възнаграждение!

ФЛАВИЙ

Къде ще стигнем
по този път! Той само заповядва
да срещаме със почести и щедрост —
а откъде? От празните сандъци?
Пък и не ще да чуе какво има
в кесията си и да разбере, че
сърцето му е бедно и не бива
да прави туй, което му се иска!
Той дава обещания тъй щедри,
че сключва заем, като се усмихва,
а щом пророни дума, плаща лихва!
От таз му страст, да угоди на всеки,
земите му са всички в ипотеки!
Да бе ме отървал от тая служба,
преди да ме изгони! Сам, без дружба
е по-добре, отколкото с другари,
които те крадат кой както свари!...
Сърцето ми кърви, като го гледам!

Излиза.

ТИМОН

Не бива да се ощетяваш тъй

със самоподценяване! Вземи
във знак на дружба тази дреболийка!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

Приемам с най-дълбока благодарност!

ТРЕТИ БЛАГОРОДНИК

О, той е добрината въплотена!

ТИМОН

Добре че се обади! Нали ти
похвали дорестия ми жребец,
на който яздех вчера? Твой да бъде!

ТРЕТИ БЛАГОРОДНИК

О, господарю, чувствам се неловко...

ТИМОН

Защо неловко? Всеки хвали туй,
което би желал да притежава;
а щом приятел мой желае нещо,
и аз желая той да го получи!...
Бъдете сигурни, и аз услуга
ще ви поискам скоро.

ВСИЧКИ

О, дано!

ТИМОН

За мене да ви виждам у дома си
е щастие такава, че не може
да се изкаже с дарове! Бих давал
за своите приятели царства,
повярвайте ми! Ти, Алкивиаде,
военен си и значи небогат.
Това ще е добре за теб, защото
живот сред мъртъвци пари не носи,

а други, освен бойните полета,
земи не притежаваш.

АЛКИВИАД

А по тях
не никне нищо!

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Тъй сме благодарни!...

ТИМОН

Не, аз на вас!

ВТОРИ БЛАГОРОДНИК

И толкоз задължени!...

ТИМОН

Не, не, напротив!... Факли! Дайте факли!

ПЪРВИ БЛАГОРОДНИК

Желаем ти богатство, чест и здраве!

ТИМОН

Готов да ви помогна всеки път!

Гостите излизат.

АПЕМАНТ

Каква тълпа! Навярно е прието
с поклони и със задници в небето
да се доказва дружбата. За мене
не заслужава тяхното пълзене
пробита драхма! Пфу! Нечистотия!
Защо небето е снабдило тия
сърца лъжливи с гъвкави крака,
та честните глупци за тях така

да се разсипват?

ТИМОН

Апеманте, бих
дарил и теб, да бе по-мил и тих!

АПЕМАНТ

Не, не ща от теб нищо! Ако ти и мен подкупиш, няма да ти остане ни един, който да те ругае в лицето, и ти ще започнеш да грешиш още по-бързо! Така се раздаваш, Тимоне, че, боя се, скоро ще се дадеш цял в заем без разписка. Защо са ти всички тези пирове, този шум, тази празна суета?

ТИМОН

Не, щом пак ще говориш против нашите забави, няма да ти обръщам внимание! Сбогом и върни се, когато си поправиш настроението!

Излиза.

АПЕМАНТ

Така! Сега не искаш да ме чуеш —
ще искаш после, но ще бъде късно!
Заклучвам ти вратите към небето!
Защо човек за мъдрия е глух,
а за ласкателя — с тъй остър слух?

Излиза.

[5] „*Ira furor brevis est*“ (лат.) — „Гневът е кратка лудост.“ — Цитат от „Писма“ на римския поет Хораций. ↑

[6] „... да канят гостите си без ножове“ — по Шекспирово време поканените на обяд носели ножовете си със себе си. Вилици не се употребявали. ↑

[7] *Купидон* (мит.) — Купидон, римски бог на любовта, бил представян като момченце с лък и стрели, сляпо или с превръзка на

очите. ↑

[8] *Амазонки* (мит.) — легендарно племе, съставено от войнствени жени; за поддържане на рода си те встъпвали в брак с мъже от съседните племена, които после изпращали обратно заедно с родилите се синове, като задържали при себе си дъщерите. ↑

ВТОРО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

В дома на един сенатор.

Влиза Сенаторът.

СЕНАТОРЪТ

Пет хиляди през този месец; девет
дължи на Изидор и на Варон;
със мойте стават двадесет и пет.
И продължава да се разорява!
Не, тъй не може дълго да върви.
Ако ми трябва злато, грабвам песа
на първия бедняк и му го пращам
и той започва да сече монети
като бълхи! Доцат ми се коне —
във дар изпращам му един от своите
и той жреби ми много и далеч
по-хубави! Вратарят му не пази,
а сам с усмивка вика който мине,
да заповяда! Не, така не може
да продължава дълго — туй е явно
за всеки здравомислещ!... Кафис! Хей!
Хей, Кафис, где си?

Влиза Кафис.

КАФИС

Слушам, господарю!

СЕНАТОРЪТ

Сложи си наметалото, върви
в Тимоновия дом и му поискай
парите ми! Недей да се предаваш

при първия му отказ и не млъквай,
като ти каже да ме поздравиш
и ето тъй със шапката помахаш,
за да приключи; а кажи му твърдо,
че крайно се нужда от парите,
че срокът му отдавна е изтекъл,
че зарад неговата нередовност
останал съм без кредит. „Господарят
кажи му — ви обича, но не може
да си троши врата, за да цери
кутрето ви. Той има спешна нужда,
която само спешният платеж
могъл би да запълни, тъй че вече
не иска голословия!“ Пътувай!
И говори му със неотстъпчив
и нагъл израз — много ме е страх,
че ако всички негови пера
се върнат към крилата, от които
са взети в заем, Фениксът^[9] Тимон
ще се окаже изведнъж по-гол
от пиле-голишарче! Тръгвай, казах!

КАФИС

Отивам, господарю!

СЕНАТОРЪТ

А къде
без полиците? И впиши във всички
деня, във който им е минал срокът!

КАФИС

Разбрано, господарю!

СЕНАТОРЪТ

Заминавай!

Излизат.

[9] *Феникс* (мит.) — приказна птица, съществуваща „в единствен екземпляр“, която, щом бивала заплашена от смъртта, се самоизгаряла и възкръсвала от пепелта си. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Пред дома на Тимон.

Влиза Флавий с връзка сметки в ръка.

ФЛАВИЙ

Ни грижа, ни задръжка! Тъй нехаен
към разходите си, че ни ще може
да ги посрещне, нито ще успее
да спре потока си от веселби!
Не се замисля как, какво изтича
през пръстите му и къде ще стигне
със всичко туй! Не зная друг човек
така до безразсъдство благ и мек!
Какво да правя? Той ще проумее,
но ще е късно. Не, ще му го кажа
направо във очите още днес,
като се върне от лова... Ай! Ай!

Влизат Кафис и Слугите на Изидор и Варон.

КАФИС

Здравей, приятелю! Варон си иска
парите, а?

СЛУГАТА НА ВАРОН

А ти не си ли пратен
за същото?

КАФИС

Без разлика!... А ти си
дошъл за заема на Изидор?

СЛУГАТА НА ИЗИДОР

Разбира се. Дано се разплати
и с трима ни!

СЛУГАТА НА ВАРОН

Съмнявам се.

КАФИС

Пристига!

Влиза Тимон в разговор с Алкивиад, следван от Свитата си.

ТИМОН

Веднага след обяд, Алкивиаде,
ще идем пак на лов... За мен ли? Казвай!

КАФИС

Почтени господарю, тука вий сте
подписали известен заем...

ТИМОН

Заем?

Отде си?

КАФИС

От Атина, господарю.

ТИМОН

Виж там домоуправителя! С него!

КАФИС

Простете, ваша милост, но от месец
домоуправителят ме разкарва
от днес за утре. Моят господар
притиснат е от неотложна нужда
да ви поиска свойто и ви моли

да се покажете на висотата
на другите си качества, като
му върнете дълга си.

ТИМОН

Драги мой,
ще те помоля да наминеш утре.

КАФИС

Не, господарю!...

ТИМОН

По-прилично, драги!

СЛУГАТА НА ВАРОН

Варон ме праща, господарю. Той...

СЛУГАТА НА ИЗИДОР

От името на Изидор ви моля
да погасите...

КАФИС

По необходимост
съм пратен тук...

СЛУГАТА НА ВАРОН

Със право на запор,
и срокът от шест месеца е минал!

СЛУГАТА НА ИЗИДОР

Домоуправителят ме залъгва
и затова изпратен съм при вас...

ТИМОН

Не, дайте ми да си поема дъх!...
Приятели, вървете! Подир малко
ще ви настигна.

Алкивиад и Свитата излизат.

Флавий, я ела!
Какво се случва тук, та ме посреща
подобен хор от неуместни думи
за полици и дългове, които
уронват името ми?

ФЛАВИЙ

Господа,
сега е неудобно. Потърпете
до подиробеда, за да успея
да обясня на своя господар
защо съм ви забавил досега!

ТИМОН

Да, моля ви, приятели!... Да бъдат
почерпени добре!

Излиза.

ФЛАВИЙ

Оттука, моля!

Излиза.

Влизат Апемант и Шут.

КАФИС

Постойте! Идат Апемант и шутът. Да се позабавляваме с тях!

СЛУГАТА НА ВАРОН

Да се обесят! Само ще ни лаят!

СЛУГАТА НА ИЗИДОР

Ах, мръсен пес! Дано го чума тръшне!

СЛУГАТА НА ВАРОН

Здравей, глупако! Как си?

АПЕМАНТ

Със сянката си ли беседваш?

СЛУГАТА НА ВАРОН

Не питам теб!

АПЕМАНТ

Говориш на себе си, разбрах. *(Към Шута)* Да вървим!

СЛУГАТА НА ИЗИДОР *(към Слугата на Варон)*

Май ти обра „Глупака“?

АПЕМАНТ

Нима те е ограбил?

КАФИС

А сега кой остана глупакът?

АПЕМАНТ

Който последен попита. Ах, негодници, слуги на лихвари, сводници между нуждата и златото!

ВСИЧКИ СЛУГИ

Какво сме, казваш?

АПЕМАНТ

Магарета!

ВСИЧКИ СЛУГИ

А защо?

АПЕМАНТ

Защото сами не знаете какво сте, та мене питате. Говори ти с тях, шуте!

ШУТЪТ

Как сте, господа?

ВСИЧКИ СЛУГИ

Отлично, глупако. А твоята господарка какво прави?

ШУТЪТ

Сложила е вода да ври, за да скубе петлета като вас. Заповядайте
й на гости в „Коринт“^[10]!

АПЕМАНТ

Отлично, шуте! Благодаря ти!

Влиза Паж.

ШУТЪТ

Я, кой иде! Пажът на господарката!

ПАЖЪТ (*към Шута*)

Здравей, капитане! Какво правиш в това разумно общество? Как
си, Апеманте?

АПЕМАНТ

Да имах в устата си тояга вместо език, та да ти отговоря, както
трябва!

ПАЖЪТ

Моля ти се, Апеманте, прочети ми адресите на тези писма! Не
зная кое за кого е.

АПЕМАНТ

Че не умееш ли да четеш?

ПАЖЪТ

Не.

АПЕМАНТ

Светът няма да загуби много ученост в деня, когато те обесят. Това писмо е за Тимон, а това за Алкивиад. Пътувай! Копеле си се родил — сводник ще умреш!

ПАЖЪТ

А ти си кучи син и като куче от глад ще издъхнеш! Не ми отговаряй — няма ме!

Излиза.

АПЕМАНТ

Няма те за спасението ти!... Да вървим при Тимон, глупако!

ШУТЪТ

Ще ме пуснат ли вътре?

АПЕМАНТ

Където един глупак — там и двама!... Вие тримата сте на служба при лихвари, нали?

ВСИЧКИ СЛУГИ

Де да бяха те на служба при нас!

АПЕМАНТ

Да, и да ви обслужат така, както палачът-крадеца!

ШУТЪТ

Наистина ли сте слуги на лихвари?

ВСИЧКИ СЛУГИ

Наистина.

ШУТЪТ

Значи лихварите си вземат за слуги само глупаци. Моята господарка е също лихварка и аз съм ѝ глупакът. Само че когато някой иде за заем при вашите господари, влиза мрачен и излиза весел; а когато посещава дома на моята господарка, влиза весел и излиза мрачен. И можете ли ми каза защо?

СЛУГАТА НА ВАРОН

Аз мога!

ШУТЪТ

Тогава кажи го, че да те провъзгласим за негодник и развратник; от което името ти в обществото няма да претърпи промяна.

СЛУГАТА НА ВАРОН

А какво е това „развратник“, глупако?

ШУТЪТ

Един глупак в скъпи дрехи, приличен на теб. Развратникът е дух, който взима понякога образа на господар, понякога на съдия, понякога на философ — с един философски камък в ръката и два нефилософски между краката. Най-често се явява в образа на рицар, но може да се срещне във всички образи, които човек взима. Този дух швъка у нас от тринайсет до осемдесетгодишна възраст.

СЛУГАТА НА ВАРОН

Ти май не си съвсем глупак.

ШУТЪТ

И ти не си съвсем умник. Колкото глупост има в моята глава, толкова умност липсва в твоята.

АПЕМАНТ

Отговор, достоен за Апемант!

Влизат Тимон и Флавий.

ВСИЧКИ СЛУГИ

Сторете място! Тимон пристига!

АПЕМАНТ

Върви с мен, глупако!

ШУТЪТ

Идвам. Глупостта върви обикновено с влюбения, с наследника и с жената, но понякога се среща подръка и с философа.

Излиза заедно с Анемант.

ФЛАВИЙ

Почакайте ме, моля ви се, там!
Ще ви подиря скоро.

Слугите излизат.

ТИМОН

Учудва ме все пак защо до днес
не си ми казал сметките ни как са,
така че да посвивам своя разход
във рамките на туй, което имам!

ФЛАВИЙ

Но вие не ме чувахте! Сто пъти
съм искал...

ТИМОН

Хайде, хайде! Може би
си ме заварвал в мигове, когато
не съм бил разположен, и сега
със тези случаи ми оправдаваш
мълчанието си!

ФЛАВИЙ

О, господарю,
веднъж ли, дважд ли своето счетоводство
пред вас разтварях, ала вий с ръка
отблъсвахте го, казвайки, че то е
за вас във честността ми! Всеки път,
когато карахте ме да отвърщам
с богатства за подаръчета дребни,
аз ронех горки сълзи; и по-често,
отколкото учтивостта търпеше,
ви молех да се сдържате във харча
и бивах скастриан неведнъж, когато
намеквах ви за отлива на средства
и прилива от заеми, които
заплашваха дома ви. Господарю,
узнайте го сега, макар и късно:
това, което имате, не стига
да изплати дори и половина
от дълговете ви!

ТИМОН

Продай земите!

ФЛАВИЙ

Те всички са заложенени, а много
и вече конфискувани. Което
остава ви, не може да запълни
устата на мига; а срок след срок
прииждат в бъдеще! Какво ще правим
във промеждутъка и как ще срещнем
последното представяне на сметки?

ТИМОН

Земите ми простираха се чак до
Лакедемония^[11]!

ФЛАВИЙ

О, господарю,

светът се означава с една дума
и ваш да беше, би се изпарил
с единствен дъх!

ТИМОН

Това не е лъжа!

ФЛАВИЙ

Ако съмнявате се в мойта честност,
готов съм сметките си да покажа
пред най-взискателния проверител,
но боговете знаят, че когато
гъмжаха кухните ви от лапачи,
а избите ви плачеха със вино,
разлято от пияници, и този
огромен дом блестеше цял от факли
във всички кътчета и се тресеше
от песни и свирачи, аз се свивах
до някой чеп на бъчва и оставях
по негов пример своите очи
да леят сълзи...

ТИМОН

Моля ти се, стига!

ФЛАВИЙ

... „О, небеса — си казвах, — каква щедрост
Какво количество безплатни хапки
погълнали са тази нощ простаци
и долни роби! Кой сега не е
приятел на Тимон! И кой е този,
чиито средства, ум и меч сега
не са в услуга нему? О, велики,
достойни, мъдри, царствени Тимоне!
Но щом пресъхне туй, което плаща
за тез хвалби, ще секне и дъхът им!
Изпит кърчага — сбогом, дума блага!

Един дъждовен облак във небето
и няма ги мухите!“

ТИМОН

Стига притчи!
Благодеяния с неблага цел
не съм извършвал. Неблагодарно,
но не и недостойно съм раздавал.
Недей да плачеш! Толкоз ли ти липсва
разсъдък, та да мислиш, че на мен
приятелства ще липсват? Успокой се!
Река ли да развържа меховете
на дружбата, като подиря заем,
ще разполагам с хора и пари
така свободно, както карам теб
сега да ми говориш!...

ФЛАВИЙ

Ах, дано
небето потвърди тез ваши мисли!

ТИМОН

... И туй превръща във небесна милост
таз нужда, във която съм изпаднал,
защото покрай нея ще изпитам
приятелите си. Ще видиш колко
не си разбирал моето богатство.
Приятелите ми — във тях е то!...
Прислужници! Фламиний и Сервиллий!

Влизат Фламиний, Сервиллий и други Слуги.

СЛУГИТЕ

Да, господарю! Тук сме, господарю!

ТИМОН

Ще ви изпратя поотделно в разни домове.

Към Сервилий.

Ти — при Луций!

Към Фламиний.

Ти — при Лукул! С него бяхме на лов днес.

Към трети слуга.

А ти — при Семпроний! Поздравете ги от мен и им кажете: „Господарят Тимон е горд, че обстоятелствата му дават възможност да се обърне към вас с молба за парична услуга.“ Поискайте им по петдесет таланта.

ФЛАМИНИЙ

Разбрано, господарю!

Слугите излизат.

ФЛАВИЙ

Лукул и Луций! Хм!

ТИМОН

А ти, мой друже,
ще идеш при сенаторите. Аз съм
заслужил пред държавата да бъда
изслушан днес. Поискай им хиляда
таланта незабавно!

ФЛАВИЙ

Господарю,
аз вече дръзнах — тъй като реших,
че тъй ще е най-просто — да използвам
пред тях печата ви и вашто име,
но те ме върнаха не по-богат,
отколкото бях тръгнал.

ТИМОН

Невъзможно!

ФЛАВИЙ

Те казаха ми всички едногласно,
че сделките им са във спад... че нямат
пари в момента... много съжаляват,
защото иначе... на такъв почтен...
и как е станало?... Кой би допуснал?...
Със всекиго се случва... много жалко,
дано да се оправи... И така
след тез откъслеци от кухи фрази,
показвайки ми с израз на досада,
че са заети, с хладен полупоздрав
и ледно полукимване смразиха
словата върху устните ми!

ТИМОН

Горе
ще им платят! Не падай духом! Тези
дъртаци дряхли са по естество
неблагодарници. Кръвта във тях
е хладна, гъста и едва тече.
Недостигът на топлина ги прави
безмилостни! Човешката природа,
привеждайки се към земята, става
бездушна, суха, за да се примеси
по-лесно с нея!

Към един Слуга.

Бягай при Вентидий!

Към Флавий.

Недей тъжи! Ти честен си и предан
и — вярвай ми — не си заслужил укор!

Отново към Слугата.

Бащата на Вентидий се помина,
оставяйки не малко на сина си.

Когато беше беден, зад решетка
и без другари, аз освободих го
със пет таланта. Занеси му поздрав
и му кажи, че по необходимост
приятелят му вижда се принуден
да му ги спомни...

Отново към Флавий.

Щом ги донесе,
плати на тез, които най напират.
Тимон не ще пропадне, разбери,
при толкова приятели добри!

ФЛАВИЙ (*настрани*)

На щедрия бедата е, че смята
за щедри всички хора по земята!

Излизат.

[10] „... *Коринт*“ — древногръцкият град Коринт се славел навремето като град на разпуснатите нрави. В случая навярно става дума за название на публичен дом. ↑

[11] *Лакедемония* — друго име на Спарта, древна държава в Пелопонес. ↑

ТРЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

В дома на Лукул.

Фламиний чака. Влиза Слуга.

СЛУГАТА

Съобщих на господаря за тебе. Сега ще слезе.

ФЛАМИНИЙ

Благодаря ти.

Влиза Лукул.

СЛУГАТА

Ето го и него!

ЛУКУЛ (*настрани*)

Един от слугите на Тимон? Подарък ще е, сигурен съм! Всичко се сбъдва. Тази нощ сънувах сребърни леген и кана... Честни Фламиний, приветствам те от все сърце!

Към Слугата.

Донес вино!

Слугата излиза.

Как е почитаемият безукорен великодушен атинянин, на когото имаш щастието да служиш?

ФЛАМИНИЙ

Със здравето добре, господарю.

ЛУКУЛ

Много се радвам. А какво имаш там под наметалото си, мили ми Фламиний?

ФЛАМИНИЙ

Само едно празно ковчеже, господарю, което от името на своя господар ще помоля ваша чест да напълни. Почувствал голяма и неотложна нужда от петдесет таланта, той ме прати да поискам в заем от ваша милост тази сума, уверен, че няма да му откажете незабавната си помощ.

ЛУКУЛ

Тъй, тъй, тъй. Уверен, казваш? Такъв добър човек! Жалко, той би бил един от най-почитаните мъже на града ни, ако не живееше така нашироко. Колко пъти, когато съм обядвал в дома му, съм му го казвал! Понякога дори и на вечеря съм оставал у него, за да го убеждавам да харчи по-малко, но той така и не пощя да чуе съветите ми, не си взе ни веднъж урок, колкото и често да го посещавах. Няма човек без недостатък и щедростта е неговият. Не веднъж и дважд съм му говорил за това, но не можах да го отуча от нея и това си е!

Влиза отново Слугата с вино.

СЛУГАТА

Виното, ваша милост.

ЛУКУЛ

Винаги съм те считал умен човек, Фламиний. За твое здраве!

ФЛАМИНИЙ

Ваша милост се шегува...

ЛУКУЛ

Не, не, много често съм забелязвал, че умът ти сече, което е право — право. Ти бързо схващаш и знаеш да се възползваш от случая, когато той ти падне. А това е отлично качество... *(Към Слугата)*
Излез.

Слугата излиза.

Ела насам, драги Фламиний! Твоят господар е щедър благородник, но ти си разумен човек и сам виждаш — макар да си дошъл тук — че сега изобщо не са времена за даване на заеми, камо ли на такива, приятелски, без гаранции. Ето ти три солидара^[12]. Бъди добро момче, затвори си очите и кажи на господаря си, че не си ме намерил. Сбогом!

ФЛАМИНИЙ

Възможно ли е този свят тъй много да се е изменил, а ний да бъдем все още живи? Низко божество, лети към който кланя се пред тебе!

Хвърля монетите на земята.

ЛУКУЛ

А, така ли? Виждам, и ти си един глупак, достоен за господаря си!

Излиза.

ФЛАМИНИЙ

И тези да се слоят със онези, които ще те греят! Дано бъдат стопените монети твоя казън, ти, не приятел, а отблъскващ налеп върху приятеля си! Нима може да има дружбата сърце тъй млечно, та да се вкисне в толкоз кратко време? О, богове! Представям си как тежко ще го почувства господарят! Този почтен негодник още не е смлял до края гозбите му — нима бива те здраве да му дават, щом отрова е станал сам? Дано се разболеет така, че това здраве да не стигне

да го спаси докрай от болестта му,
а да проточи мъките му само!

Излиза.

[12] *Солидар* — име на монета, изглежда, измислено от Шекспир. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Площад в Атина.

Влизат Луций и трима Чужденци.

ЛУЦИЙ

Кой? Тимон? Той е мой близък приятел и най-уважаван благородник!

ПЪРВИ ЧУЖДЕНЕЦ

И ние сме чували, че е такъв, макар да не го познаваме лично; но мога да ви кажа, уважаеми, това, което говори мълвата: че щастливите дни на Тимон са отлетели и че богатството му се е отдръпнало от него.

ЛУЦИЙ

Пфу! Не вярвайте на подобни слухове! На Тимон пари няма да му липсват никога!

ВТОРИ ЧУЖДЕНЕЦ

Уверявам ви, почтени, че неотдавна един негов слуга е бил при Лукул да иска еди-колко си таланта назаем; настоявал, изтъквал колко те били необходимими на господаря му и — въпреки това — получил отказ.

ЛУЦИЙ

Отказ?

ВТОРИ ЧУЖДЕНЕЦ

Именно. Отказ.

ЛУЦИЙ

Невероятно! Боговете виждат, просто ме е срам да слушам! Да откаже заем на такъв уважаван човек! Не му прави чест на Лукул! Аз също — трябва да си призная — съм получавал от Тимона малки

подаръци — някоя сумичка, някой съд, едно-две скъпоценни камъчета, — но туй бяха дреболийки, несравними с онова, което е дал на Лукул; и все пак, ако той беше сбъркал да поиска заем не от него, а от мене, никога не бих му отказал талантите, от които се нуждае.

Влиза Сервилий.

СЕРВИЛИЙ (*настрани*)

О, най-сетне този, когото търся! Изпотих се, докато намеря негова милост!... Уважаеми господарю!

ЛУЦИЙ

Сервилий? Радвам се, че те видях. Сбогом сега и поздрави от мен своя уважаем и добродетелен господар, моя истински неоценим приятел!

СЕРВИЛИЙ

Процавайте, ваша милост. Аз ви нося от моя господар...

ЛУЦИЙ

А? Какво ми носиш от него? Аз и без това съм му толкоз задължен. Всеки ден — подарък! Как, мислиш, ще му се отплатя за всичко това? Какво ми носиш сега?

СЕРВИЛИЙ

Само една малка молба да му услужите с няколко таланта, които са му спешно нужни.

ЛУЦИЙ

Навярно господарят ти си прави шеги със мен. Тимон да има нужда от няколко таланта?

СЕРВИЛИЙ

Господарю,
в момента и по-малко са му нужни.

Ако не беше за достойни цели,
не бих ви молил толкова усърдно.

ЛУЦИЙ

Но ти сериозно ли говориш, Сервилий?

СЕРВИЛИЙ

Кълна се, господарю, съвсем сериозно!

ЛУЦИЙ

Какво невероятно магаре съм: да допусна да остана без пари тъкмо когато ми се удава възможността да си спечеля почит с тях! Как можа да ми се случи точно преди ден да си вложя парите в едно дребно предприятие, та да си вържа ръцете за едно високо дело! Боговете са ми свидетели, Сервилий, че в момента никак не мога да го... Какво магаре наистина! Дори сам се готвех да поискам заем от Тимон — господата ще го потвърдят, — но сега срещу всички богатства на Атина не бих пожелал да съм го сторил. Поздрави от мене господаря си най-щедро и дано той запази добрите си чувства към мен, защото съм наистина в невъзможност да му услужа. И предай му, че смятам за едно от най-големите нещастия в живота си — така му кажи — това, че не съм в състояние да зарадвам един така уважаван свой съгражданин! Мили ми Сервилий, нали ще бъдеш тъй добър да му предадеш отговора ми със същите тези думи?

СЕРВИЛИЙ

Ще го направя, господарю.

ЛУЦИЙ

И аз ще те зарадвам някой ден.

Сервилий излиза.

Да, прави сте. Тимон е притеснен,
а свършено е с деловия мъж,
комуто са отказали веднъж!

Излиза.

ПЪРВИ ЧУЖДЕНЕЦ

Видя ли го, Хостилий, а?

ВТОРИ ЧУЖДЕНЕЦ

Свръхясно!

ПЪРВИ ЧУЖДЕНЕЦ

Това е то духът на обществото!
И знай, шеги от този род си прави
с нас всеки лицемер. Кой би нарекъл
приятел свой тогава, който сърба
от неговата гозба^[13]? За Тимон
аз знам добре, че бил баща същински
на този Луций, че от своя джоб
поддържал кредита му и дома му
с прислугата. Не можел този Луций
да пийне, без със устни да докосне
Тимоново сребро... О, виж в какви
чудовища неблагодарността
превръща хората! Като си спомня
богатството му, той отказва просто
стотинката, която всеки дава
на просяка!

ТРЕТИ ЧУЖДЕНЕЦ

Да, вярата крещи
пред таз постъпка!

ПЪРВИ ЧУЖДЕНЕЦ

Колкото до мен,
в дома му не съм бивал, щедростта му
не съм изпробвал никога, така че
приятел да му бъда, но ви казвам,
че зарад неговата добродетел,
великодушие и благородство,
ако ми би поискал в нужда помощ,

бих смятал дар от него всичко свое
и бих му върнал по-добрата част —
така ценя сърцето му! Но виждам,
че трябва мярка в щедростта, защото
лукавството надвива над доброто!

Излиза.

[13] „Кой ми нарекъл... гозба?“ — намек за думите на Исус:
„Който топна с Мене в блюдото, той ще Ме предаде.“ (Евангелие от
Матей XXVI, 23.) ↑

ТРЕТА СЦЕНА

В дома на Семпроний.

Влизат Семпроний и един Слуга на Тимон.

СЕМПРОНИЙ

Хъм! Най-напред на мен ли ще досажда?
Защо не е поискал преди туй
от Луций, от Лукул? Вентидий също,
когото той измъкна от затвора,
сега богат е. Всички те дължат му,
каквото притежават!

СЛУГАТА

Господарю,
те бяха пробвани и се оказа,
че са от прост метал — от тях не щя
да му помогне никой.

СЕМПРОНИЙ

Невъзможно!
Тъй, значи — хъм! — Вентидий и Лукул
са му отказали и той прибягва
сега към мен? След тримата! За мене
се сетил най-накрая! Туй говори
за беден ум или оскъдна обич.
Приятелите му го изоставят
подобно лекари, които първо
обират болния, а после вдигат
ръце от него; а сега ще трябва
да го лекувам аз! Обидно просто!
Тимон би трябвало да не забравя,
че аз съм тук! Попаднал в нужда, първо
за мене да помисли, който първи

получих дар от него! Нима толкоз
закъсал смята ме, та аз последен
дълга си да му плащам? Не! Това
би дало на останалите повод
да ми се смеят, да ме смятат луд!
Да бе поискал най-напред от мене,
аз тройно повече му бих заел,
да го зарадвам само; но сега
към трите отказа носи четвърти,
защото, който мойта чест обиди,
той няма и парите ми да види!

Излиза.

СЛУГАТА

Чудесно! Твоя милост е един първокласен негодник! Дяволът не е знаел какво прави, когато е давал лицемерието на човека. Той сам си е навредил, защото, честна дума, накрая пред хорските подлости ще се окаже чист като агнец. С какви изящни думи този големец украсява своята дребна душица! Как играе на добродетелен, за да извърши подлостта! Прилича ми на тези, които уж от пламенно благочестие са готови да изпепелят цели държави — такава му е двуличната обич!

Той беше най-голямата надежда
на господаря. Само боговете
останаха ни. Сякаш са измрели
тез, дето бяха у дома през ден!
Гостоприемните врати, стоели
отворени с години, днес държат
затворен господаря си. Дотам
довежда прекомерната ни щедрост:
не пазиш ли парите си, накрая
принуден си да пазиш своята стая!

Излиза.

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

В дома на Тимон.

Влизат двама Слуги на Варон и Слуга на Луций. Те срещат Тит, Хортензий и други Слуги на Тимонови кредитори.

ПЪРВИ СЛУГА НА ВАРОН

Здравей, Хортензий! Как сме, Тит?

ТИТ

Добре.

Вий как сте във Вароновия дом?

ХОРТЕНЗИЙ

От Луций, а? Добре сме се събрали!

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

Едно и също ни събира май.

Аз ида за пари.

ТИТ

ние — също!

Влиза Филот.

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

Филот и той едва ли е за друго.

ФИЛОТ

Привет на всички ви!

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

Добре дошъл!

Как мислиш, драги, колко е часът?

ФИЛОТ

Към девет, приблизително.

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

Тъй късно?

ФИЛОТ

Хазаинът не се ли е показал?

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

Не още.

ФИЛОТ

Много чудно! Досега
той винаги изгрявал е към седем!

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

Сега денят му станал е по-къс.
Сезоните на всеки развейпрах
са като слънчевите и при туй
без кръговрат. В Тимоновия джоб е
дълбока зима: колкото дълбоко —
искам да кажа — и да бръкнеш в него,
не ще откриеш нищо!

ФИЛОТ

Прав си май!

ТИТ

Но странно нещо! Твоят господар
те праща за пари, нали?

ХОРТЕНЗИЙ

Позна.

ТИТ

А носи накити, чиято стойност
дошъл съм аз да искам от Тимон!

ХОРТЕНЗИЙ

Аз дойдох срещу волята си тук!

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

И вижте разписките: ето, на:

Към Тит.

той трябва да плати на теб цена,
по-едра от дълга му към тогова...

Към Хортензий.

Със други думи, който те е пратил,
желае да му плащат за това, че
приел е накита!

ХОРТЕНЗИЙ

Да, срам ме хваща
като си знам, че моят господар
приел е не един Тимонов дар.
Такава непризнателност превръща
каквото е приел, във кражба съща!

ПЪРВИ СЛУГА НА ВАРОН

Той дължен е на моя господар
три хиляди.

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

На моя — пет.

ПЪРВИ СЛУГА НА ВАРОН

Личи си,
че твоят повече е вярвал в него.

влиза Фламиний.

ТИТ

Един прислужник на Тимон!

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

Фламиний!... Една дума, стари друже! Кажи, моля ти се, ще слезе ли скоро господарят ти?

ФЛАМИНИЙ

Няма.

ТИТ

Бъди добър тогава, съобщи му, че го чакаме!

ФЛАМИНИЙ

Няма нужда. Той познава добре усърдието ви.

Влиза Флавий, прикрил лице с наметало.

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

Ха, кой измъква се, прикрит зад облак?

Домоуправителят на Тимон!

Викнете го!... Хей, драги!

ТИТ

Чу ли, хей?

ВТОРИ СЛУГА НА ВАРОН

Почакай, уважаеми!

ФЛАВИЙ

Е? Чакам.

Защо сте тука?

ТИТ

За да си получим

известни суми.

ФЛАВИЙ

Да ми бе известно
отде да ги намеря тези ваши
известни суми!... А къде се крихте
със всичките си разписки, когато
престорените ваши господари
се хранеха у нас? Тогава те
подмазваха се на Тимон, ни дума
за дългове не казваха и само
търбусите си тъпчеха догоре
със лихвите от тях! Сторете път!
Напразно чакате за господаря —
тук няма, подир пирове безброй
какво да смятам аз и пръска той!

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

Тоз отговор за нищо не ни служи!

ФЛАВИЙ

Ако не служи, по-добър от вас е,
които служите на подлеци!

Излиза.

ПЪРВИ СЛУГА НА ВАРОН

Я виж го ти! Какво мърмори туй натирено величество?

ВТОРИ СЛУГА НА ВАРОН

Каквото да мърмори, не е важно! Останал е на улицата и това му
стига за наказание. Кой говори по-волно от уволнения и надига глава
по-високо от този, който си няма стряха над нея? На такива дай им да
ругаят дворците!

Влиза Сервиллий.

ТИТ

Ха, ето го Сервилий! Сега ще получим някакъв отговор.

СЕРВИЛИЙ

Господа, ще ви бъда много благодарен, ако дойдете някой друг ден. Вярвайте ми, господарят е днес в ужасно настроение. Благият му характер сякаш го е напуснал изведнъж. Не е добре и пази стаята.

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

Мнозина пазят стаята и здрави,
но ако той е зле, добре ще бъде
да си проправи път към боговете,
като разчисти сметките си тук.

СЕРВИЛИЙ

О, небеса!

ТИТ

Това са само думи!

ФЛАМИНИЙ (*зад сцената*)

Сервилий, помощ! Господарю, стойте!

Влиза Тимон — в пристъп на гняв, — следван от Фламиний.

ТИМОН

Как? Моите врати да ме възпират?
Домът, до днес открит за всеки гост,
да става за хазаина си клетка?
Стените му, познали щедростта ми,
като човеците да ми показват
сърце от камък?

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

Почвай първи, Тит!

ТИТ

Аз нося една сметка, господарю...

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

И аз една...

ХОРТЕНЗИЙ

Вий тук сте се подписал...

СЛУГИТЕ НА ВАРОН

Тез разписки...

ФИЛОТ

Тез копия, които...

ТИМОН

Е, хайде, прободете ме със тях!

Дупчете, хайде!

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

Моят господар
във остра нужда...

ТИМОН

Насечи си с нея
пари от мене!

ТИТ

Петдесет таланта...

ТИМОН

Вземи ги в плът!

СЛУГАТА НА ЛУЦИЙ

Пет хиляди корони...

ТИМОН

Ще ти платя със толкоз капки кръв!...
Ти колко искаш?... А на тебе колко?

ПЪРВИ СЛУГА НА ВАРОН

Но, господарю!...

ВТОРИ СЛУГА НА ВАРОН

Господарю!...

ТИМОН

Хайде!

Дерете, късайте ме! Небесата
ще ви платят за всичко!

Излиза.

ХОРТЕНЗИЙ

Кълна се, господарите ни могат да се простят с парите си. Не виждам надежда да ги получим, щом са ги дали на безнадежден луд!

Слугите на кредиторите излизат. Влиза отново Тимон, следван от Флавий.

ТИМОН

Негодници! Не ми остана дъх!
Кредитори ли? Демони това са!

ФЛАВИЙ

О, господарю!...

ТИМОН

Няма да е зле!...

ФЛАВИЙ

Но, господарю!...

ТИМОН

Да, ще го изпълня!...
Домоуправителят!

ФЛАВИЙ

Господарю?

ТИМОН

Ха, тука ли си? Бягай, покани
Лукул, Семпроний, Луций, всички там!
За сетен път на пир ще ги сбера,
негодниците!

ФЛАВИЙ

Скъпи господарю,
смутеният ви ум говори тъй.
Ние нямаме с какво да ги гостим
дори най-скромно!

ТИМОН

Не мисли за туй!
Да ги сбереш е твоята задача,
а ний ще ги нахраним със готвача!

Излизат.

ПЕТА СЦЕНА

Зала в Сената.

Сенаторите заседават.

Влиза Алкивиад със своята Свита.

ПЪРВИ СЕНАТОР

Съгласен съм. Пролял е кръв и трябва да я плати със своята. Нищо друго не поощрява повече греха от милосърдието!

ВТОРИ СЕНАТОР

Много вярно.
Законът трябва да му сложи край!

АЛКИВИАД

Желя на Сената здраве, чест...
и снизходителност!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Войниче, казвай!

АЛКИВИАД

Като смирен просител се обръщам към вашите сърца, защото знай се, че милостта е първа добродетел за съдиите и че жал не чувстват единствени тираните. Съдбата и случаят сразиха един мой добър приятел, грешно под напора на буйната си кръв направил крачка извън закона в пропастта, която без дъно е, за всеки, безразсъдно

политнал в нея. Той — като изключим
тоз негов грях — е доблестен човек,
а и грехът му бе не плод на подлост
(и туй оневинява го напълно),
а на безстрашие и благородство,
които, щом почувстват своята чест
засегната до смърт, измъкват меча;
при туй накрая неговата трезвост
така успя да укроти гнева му,
че казал би човек: участва той
в словесен спор, а не във кървав бой!

ПЪРВИ СЕНАТОР

В противоречие изпада твоят
стремеж да защитиш един престъпник.
Езикът ти бе тъй усърден, сякаш
кажи-речи, би искал да представиш
убийството като законно дело
и да въздигнеш буйството във доблест,
когато то е доблест уродлива,
явила се, когато на света
са се родили разприте. Носител
на доблест истинска е този, който
понася и най-тежката обида
като мъдрец, превръщайки я в нещо
странично, външно, като връхна дреха,
наместо да я пуска надълбоко
в сърцето си и с туй да го подхвърля
на рискове. Обидата е зло,
което ни подтиква към убийство:
а щом е тъй, кажи, нима си струва
човек живот за злото да рискува?

АЛКИВИАД

Но аз...

ПЪРВИ СЕНАТОР

Недей упорства! Доблестта е
не във мъстта, а в туй да се изтрае.

АЛКИВИАД

Почтени старци, щом е тъй, тогава
ще позволите да ви отговоря
като войник. Защо, глупаци, ние
излагаме живота си във бой,
а не търпим заплахите? Защо
не зажумим пред тях във примирено
очакване врагът да ни изколи
без съпротива? Щом да се понася
е доблест, защо тръгваме на поход?
Жените са по-доблестни от нас,
щом туй да си отдолу и да траеш
е главното. Магарето стои
по-горе от лъва, търпежът щом е
така ценен; престъпникът в окови
по-мъдър е от съдника, щом тежест
да носим мъдро е. Почтени люде,
добри бъдете, както сте могъщи!
Повярвайте, аз бих осъдил пръв
тоз, който хладнокръвно лее кръв!
Убийството е грозно дело? Да, но
в самоотбрана то е оправдано!
Да се гневиш, е грях, но кой от нас
не е изпадал във законен бяс?
Ако претеглите така греха му...

ВТОРИ СЕНАТОР

Напразно си хабиш дъха!

АЛКИВИАД

Напразно?

Когато само бойната му служба
във Спарта и Византия^[14] му стига
да си откупи милост...

ПЪРВИ СЕНАТОР

Изясни се!

АЛКИВИАД

Сенатори почтени, той оказа
на своята страна безброй услуги.
О, колко неприятели изби
в последната война и колко рани
на списъка си има!

ВТОРИ СЕНАТОР

Да, премного
натрупал е от тях! Тоз твой приятел
е стар побойник и тъй много пие,
че тоз порок пленил е храбростта му
и ако друго нямаше, туй само
го би погубило. В пиански бяс
безчинства върши той и пали свади,
с което — както стигна до Сената —
позор е и опасност за страната!

ПЪРВИ СЕНАТОР

И ще умре!

АЛКИВИАД

Да бе умрял във бой!
О, зла съдба! Сенатори почтени,
щом качествата му не ви затрогват —
макар че със десницата си той
би трябвало смъртта си да отложи
без дълг към никого, — към тях сложете
и моите заслуги! И понеже
почтената ви възраст има склонност
към сигурното, давам ви в залог
победите си славни, всички вкупом,
за туй, че той ще ви плати с печалба

за прошката. А ако е заслужил
с простъпката си смърт, то нека бъде
във славен бой: законът действа строго,
но и войната не прощава много!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Ний следваме закона. Ще умре.
Не си навличай нашата немилост,
упорствайки! И брат да си му ти,
щом кръв пролял е, с кръв ще заплати!

АЛКИВИАД

Възможно ли е? Не, не е възможно!
Забравихте ли кой съм аз?

ВТОРИ СЕНАТОР

Какво?

АЛКИВИАД

Извикайте ме в спомена си!

ТРЕТИ СЕНАТОР

Как?

АЛКИВИАД

От старост е! Не може да съм паднал
тъй низко, че от общата ви воля
тъй малко да не мога да измоля!
Смъдят ме раните от вас!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Така ли?

Гнева ни предизвикваш? Той е бърз,
но страшен по последствия? От днес
завинаги изгнан си!

АЛКИВИАД

Аз? Пратете
лихварството и глупостта, тях двете
в изгнание, защото те грозят
Сената ви!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Ако след срок от два дни
си още във Атина, ще те стигне
от нас по-тежка казън! А над оня,
за да не дразни повече гнева ни,
присъдата ще се изпълни днес!

Сенаторите излизат.

АЛКИВИАД

Дано дотраете до късна старост,
та само кокали, с вида си страшен
да плашите света! Ще полудея!
Аз бранех ги, когато те брояха
парите си и сбираха от тях
големи лихви, както аз събирах
големи белези! И всичко туй
за таз награда! Със добър балсам
цери войнишките ни рани този
Сенат от сребролюбци! Значи тъй —
изгнание? Добре дошло! Със радост
посрещам го! Да мога по Атина
да блъсна, както трябва — тъкмо цел
за моя лют характер! Ще разпаля
войските недоволстващи и — в бой!
Обиди да понасят — знай се — могат
еднакво трудно воинът и богът!

Излиза.

[14] „... във Спарта и Византия...“ — един от характерните Шекспирови анахронизми: византийската държава се образува, разбира се, много векове по-късно. ↑

ШЕСТА СЦЕНА

Зала за пиршества в дома на Тимон. Музика.

Слуги нареждат трапезата.

Влизат — от разни страни — Гостите.

ПЪРВИ ГОСТ

Добър ти ден, приятелю!

ВТОРИ ГОСТ

И на теб също! Струва ми се, че нашият любезен домакин е искал само да ни изпита оня ден.

ПЪРВИ ГОСТ

Точно над това кръжаха мислите ми сега. Надявам се, че нещата му не са тъй зле, както ги представяше, с цел да провери приятелите си.

ВТОРИ ГОСТ

Изглежда, че не са, ако трябва да се съди по това ново угощение.

ПЪРВИ ГОСТ

И аз бих казал тъй. Получих от него любезна покана, която поради неотложни задължения трябваше да отклоня, но той ме насили с увещанията си, така че се видях принуден да дойда.

ВТОРИ ГОСТ

И аз също бях свързан от настойчиви дела, но той не пожела да слуша извинения. Съжалявам, че когато ми поиска заем, бях изразходвал наличните си пари.

ПЪРВИ ГОСТ

И аз, виждайки сега как стоят нещата, страдам от същата скръб.

ВТОРИ ГОСТ

Всички тук са така. Колко поиска от теб?

ПЪРВИ ГОСТ

Хиляда.

ВТОРИ ГОСТ

Хиляда?

ПЪРВИ ГОСТ

А от тебе?

ВТОРИ ГОСТ

От мене...

Влиза Тимон, следван от Свитата си.

... Ей го, иде!

ТИМОН

От все сърце добре дошли, благородни приятели! Как се чувствате?

ПЪРВИ ГОСТ

По-добре от всякога, чули добри вести за тебе!

ВТОРИ ГОСТ

Лястовиците не следват тъй вярно пролетта, както ний — твоя милост!

ТИМОН (*настрани*)

И не побягват тъй бързо от зимата. Да, човекът е прелетна птица... Боя се, господа, че трапезата ми няма да възнагради дългото ви чакане. Насищайте се засега с музика, ако тръбните звуци не са твърде остра храна за слуха ви! След малко ще внесат ястията.

ПЪРВИ ГОСТ

Надявам се, уважаеми Тимоне, че не си запазил лошо чувство към мен, задето върнах пратеника ти с празни ръце.

ТИМОН

О, не се безпокой, драги!

ВТОРИ ГОСТ

Почтени Тимоне...

ТИМОН

Казвай, добри приятелю! Какво има?

ВТОРИ ГОСТ

Вярвай ми, дълбокоуважаеми друже, потъвам в земята от срам, че твоят слуга ме завари беден като просяк.

ТИМОН

Не мисли за това, драги мой!

ВТОРИ ГОСТ

Ако беше дошъл два часа по-рано...

ТИМОН

Дреболия! Не си трови паметта!

Слугите внасят ястията.

Хайде! Слагайте всичко наведнъж!

ВТОРИ ГОСТ

Задушено трябва да е! Всичко е захлупено!

ПЪРВИ ГОСТ

Царски гозби, главата си залагам!

ТРЕТИ ГОСТ

Сигур най-доброто, което кесията и годишното време позволяват!

ПЪРВИ ГОСТ

Ти как си? Какви новини?

ТРЕТИ ГОСТ

Алкивиад е в изгнание, чухте ли?

ПЪРВИ и ВТОРИ ГОСТ

Алкивиад? В изгнание?

ТРЕТИ ГОСТ

В изгнание. От най-сигурен източник.

ПЪРВИ ГОСТ

Как е възможно?

ВТОРИ ГОСТ

И за какво?

ТИМОН

Драги приятели, бихте ли заповядали?

ТРЕТИ ГОСТ

После ще ви кажа повече. Чака ни славно угощение.

ВТОРИ ГОСТ

Тимон, какъвто си го знаем!

ТРЕТИ ГОСТ

Но за колко време?

ВТОРИ ГОСТ

Засега се държи. Времето ще покаже за колко...

ТРЕТИ ГОСТ

Разбирам.

ТИМОН

Всеки бързо към стола, сякаш лети към устните на любимата си! Гозбите са еднакви навсякъде^[15]. Оставете церемониите, че, току-виж, храната изстинала, докато се споразумеем за почетното място. Хайде, хайде, сядайте! Първо да благодарим на боговете: „Всевишни благодетели наши, напоете човечеството с росата на благодарността! Пръскайте над нас своите дарове, за да ви славим, но си оставяйте да имате още за даване, че инак скоро ще ви презрем! Дайте всекиму толкоз, че да не става нужда някой да дава в заем другиму! Защото, ако дотрябва вие, боговете, да поискате заем от хората, те ще се отрекат и от боговете си! Сторете угощенията да бъдат ценени повече, отколкото онези, които ги дават! Нека на всеки пир за двайсет души да има две десетки негодници, а дете седнат на трапеза дванайсет жени, дузина от тях да са... каквито са! Останалата си милост, о, богове излейте върху атинските граждани — от сенаторите до простолюдието, — та каквото в тях не е добро... да съзрее за гибел! Колкото за тук присъстващите мои приятели, тъй като те за мене са нищо, с нищо не ги дарявайте и нека с нищо бъдат угостени!“ ... Отхлупвай, куча хайко, и лочи!

Гостите отхлупват блюдата и се оказва, че те са пълни с топла вода.

НЕКОЛЦИНА ГОСТИ

Какво ли означава туй?

ДРУГИ ГОСТИ

Не знаем!

ТИМОН

Дано не видите по-щедър пир,
вий, шайка лицемери! Празна пара
и стоплена вода — това е точно,
каквото сте и вие! Тази тук е
последната гощавка на Тимон!
Напръскан цял с варака заслепяващ
на вашите ласкателства, той днеска
измива се и лисва ви в лицата

помията на гнъсната ви подлост!

Плисва водата в лицата на гостите.

Живейте дълго, будейки отврата,
вий, хилещи се мазни тунейдци,
любезни червеи, учтивви вълци,
сърдечни тигри, кухненски мухи,
приятели на джоба, блюдолизци,
угодници летливи, смрадни пари!
Да ви покроят с налепи и язви,
каквито болести в света върлуват
по хора и животни!... Вече тръгваш?
Вземи лекарството ми преди туй!...
И ти!... И ти!... Къде си се забързал?
Във заем ти предлагам, не ти искам!

Прогонва всички Гости.

Ха, духнаха! На всеки пир от днес
гост почетен да е един от тез!
Мой дом, гори! Атино, рухвай в мрак!
От днес родът човешки ми е враг!

Излиза.

Влизат отново Гостите.

ПЪРВИ ГОСТ

Ами сега, господа?

ВТОРИ ГОСТ

Разбрахте ли причината на гнева му?

ТРЕТИ ГОСТ

Ах, не сте ли видели шапката ми?

ЧЕТВЪРТИ ГОСТ

Загубих си наметката!

ПЪРВИ ГОСТ

Той е луд и робува на своите хрумвания! Завчера ми подари скъпоценен камък за шапката, а сега ми го перна нанякъде! Не сте ли видели камъка ми?

ТРЕТИ ГОСТ

Не сте ли видели шапката ми?

ВТОРИ ГОСТ

Ето я там.

ЧЕТВЪРТИ ГОСТ

Ето ми и наметката!

ПЪРВИ ГОСТ

Да побързаме!

ВТОРИ ГОСТ

Безумен е!

ТРЕТИ ГОСТ

Гърбът ми го почувства!

ЧЕТВЪРТИ ГОСТ

Със камък скъп си днеска награден
и с камък прост замерян подир ден!

Излизат.

[15] „Гозбите са еднакви навсякъде.“ — на приемите по Шекспирово време понякога се поднасяли различни ястия в зависимост от ранга на гостите. ↑

ЧЕТВЪРТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Отвъд стените на Атина.

Влиза Тимон.

ТИМОН

За сетен път поглеждам те, Атино!
Стена-закрилнице на вълци, хлътвай
във дън земята, не пази тоз град!
Съпруги, забравете свян и вярност!
Деца, бащите си недейте слуша!
Глупци и роби, сядайте в креслата
на сбръчканите старци от Сената
и управлявайте! Девици скромни,
превръщайте се мигом в стари стърви;
вършете го пред своите бащи!
Длъжници, своя дълг недейте връща,
а, ножчето измъкнали — в гръкляна
глупеца, който дал ви е назаем!
Слуги, грабете своите хазаи —
изтънчени разбойници са те,
законно грабеци! Слугиньо, хайде,
в леглото с господаря, щом жена му
търгува с тялото си! Млади момко,
главата на баща си раздробил
със неговата патерица! Обич,
богобоязън, милост, справедливост,
уют, добросъседство, обичаи,
благоприличие, законност, ред,
превръщайте се в своето обратно
и хаос да цари! Зарази страшни,
каквито има, плъпвайте из туй
порочище, узряло за смъртта!
Подагро хладна, направи да куцат

сенаторите и с краката, както
им куцат нравите! Разврат и блудство,
до мозъка на костите изпийте
атинската младеж, така че тя,
срещу доброто плувайки, да свърши,
удавена в пиянство! Пришки, плюски,
засейте всичко живо в този град,
та жътва от проказа да пожъне;
и нека дъх дъха да заразява,
така че всяка общност, всяка среща
да бъде гибелна! От тебе аз
едничка голотата си отнасям,
омразен град!... На, дръж и туй, със всички
проклетия на моята душа!...
От днес лесът за мен ще е приют:
по-благ е от човека звярът лют!
А който „атинянин“ се зове
в тоз град и вѣн от него, богове,
затрийте го! И с възрастта ми нека
расте ненавистта ми към човека!
Да бъде тъй!

Излиза.

ВТОРА СЦЕНА

Атина. Стая в дома на Тимон.

Влизат Флавий и двама-трима Слуги.

ПЪРВИ СЛУГА

Домоуправителю, отговаряй:
къде е господарят? Нима той
ни е оставил, уволнил, изхвърлил?

ФЛАВИЙ

Приятели, какво да отговоря?
Кълна се в боговете, и аз също
съм беден като вас!

ПЪРВИ СЛУГА

Невероятно!

Един тъй тежък дом да се разсипе?
Един тъй славен господар да рухне
и да не хване ни един приятел
съдбата му под мишница и с нея
да тръгне заедно?

ВТОРИ СЛУГА

Горкият! Както,
погребали приятеля си, всички
обръщаме му гръб, тъй тез, които
му бяха близки, докато не беше
погребал златото си, днес ги няма,
захвърлили фалшивите си клетви
досуц като опразнени кесии,
ненужни на крадците! Сам, без стряха,
той броди като просяк, придружен
от бедността, която кара всички

да бягат през глава като от чума,
презрян от всекиго!...

Влизат други Слуги.

Ха, още наши!

ФЛАВИЙ

Разбити съдове от рухнал дом!

ТРЕТИ СЛУГА

Все пак на този дом ний носим знака
в сърцата си. Тимонови слуги сме
и във бедата. Корабът пропуска,
но ний, моряци жалки, се държим
за килнатата палуба сред воя
на бурята. След малко ще ни грабне
въздушното море!

ФЛАВИЙ

Събрата мои,
ще ви раздам, каквото ми остава.
И гдето да се срещнем, нека бъдем —
във знак на обичта ни към Тимон —
другари пак и, клатейки глави,
да кажем като звън за упокой
на щастieto му: — „Дни по-добри
сме виждали!“... Подайте шепи! Всеки!

Раздава пари на Слугите и се прегръща с тях.

Ни дума повече! На път сега,
с джобове леки — тежки от тъга!

Слугите излизат.

О, колко зло донася ни разкошът!
Богатство, кой не ще те отрече,
щом твоят блясък срам и глад влече?
Кой би желал да бъде тъй излъган
от славата, да тъне в розов облак

от мнима дружба, осиян от почит,
и тя тъй мнима? Честни господарю,
опробастен от своето сърце,
сразен от щедростта си! О, чудата
природа, чийто грях се корени
в това, че прави много добрини,
кой днес ще тръгне в твоята пътека,
тъй праведна, но лоша за човека?
Със щастие ти беше прокълнат,
за да пропаднеш беше тъй богат,
безброят радости те хвърли в този
безчет нещастия!... Напусна той
туй скопище на зли, неблагодарни,
чудовищни приятели и ей го —
без дрехи, без храна и без онуй,
с което те добиват се! Но аз
ще го последвам, ще открия де е
и честно ще му служа до смъртта си.
Додето има грош във джоба мой,
домоуправител ще има той!

Излизат.

ТРЕТА СЦЕНА

Пред пещерата на Тимон сред гора край морския бряг.

Влиза Тимон.

ТИМОН

О, животворно слънце, извлечи
от земните недра заразна влага
и замърси подлунното пространство
със гнилия й дъх!... Близнаци двама —
заченати, износени, родени
един до друг от същата утроба —
вземи ги и им дай различна участ:
щастливецът веднага ще презре
нещастника! В света не съществува
човек да понесе подир бедите
промяната към хубаво, невирнал
нос над съседа си. Ти възвиси ми
бедняка там, снизи ми оня знатен
и скоро знатният ще мъкне вече
наследствен срам, беднякът ще се перчи
със чест от прадеди. От тучна паша
единият близък е затлъстял,
от глад е мършав другият. Кой смее
да се изправи и със чиста съвест
да каже: „Еди-кой си е ласкател“?
Нали ако ласкател е един,
такива всички са, защото всяко
стъпало в обществото си олизва
по-горното! Учената глава
мълчи пред позлатения глупак.
Изкълчено е всичко. Ако има
в човека нещо прямо, то е само
отявлената му злина! Затуй

далеч от мене сборища и срещи!
Тимон презира своите подобни
и себе си! О, гибел, паст разтваряй
за цялото човечество! Земя,
дари ми корени!

Конае.

На този, който
ти иска повече, ти подслади му
небцето с най-отровния си сок!...
Какво е туй? Ха! Злато! Драгоценно,
блестящо, жълто злато! Небеса,
обетът ми бе искрен! Клетва давам,
аз търсех само корени! Туй тука
ще стори бяло черното, прекрасно —
чудовищното, благородно — злато,
високо — низкото! О, богове,
защо ми е? Не искам! То жреците
ще отстрани от вашите олтари,
възглавката ще дръпне под тила
на болния, на път да оздравее^[16]!
Тоз жълт слуга, щом пусна го веднъж,
обети ще завързва и разкъсва;
ще кара хората да обожават
проказата: ще дава на крадци
високи титли, постове, поклони,
приветствия в Сената! Нали то
омъжва и най-сухата вдовица
и парфюмира тъй оназ, която
най-гнойния приют за кожноболни
повърнал би, че да ухае свежо
като априлски ден! О, жълта глино,
всеобща стърво, пръскаща раздори
между народите, ще те използвам
според природата ти!...

Далечен марш.

Барабан!...

Ще те зароя живо! Ти, крадецо,
търчиш, когато твоите пазачи
лежат с подагра в ставите!... Не всичко!
Теб взимам във предплата!

Задържа за себе си част от златото.

Влиза — с барабани и свирки — Алкивиад в бойни доспехи, следван от Фриния и Тимандра.

АЛКИВИАД

Ти кой си там?

ТИМОН

Животно като тебе.

Дано ти изгризе сърцето червей,
задето ме накара пак да видя
очите на човек!

АЛКИВИАД

Аз питам: кой си?

И как човекът ти е тъй омразен,
когато сам човек си?

ТИМОН

Аз се казвам

Мизантропос^[17] и мразя всички хора.
Защо не беше куче, та да мога
да те обикна малко!

АЛКИВИАД

Зная кой си,

ала не зная как дотук си стигнал.

ТИМОН

И аз те зная и не ща да зная
за тебе нищо повече. Поемай
след своя барабан! Багри земята,

шари я с алена човешка кръв!
И верските, и мирските закони
са толкова жестоки — как войната
да бъде инаква?... Но тази твоя
развратница с лице на херувим
съдържа много повече разруха
от мечата ти!

ФРИНИЯ

Устата ти да капнат!

ТИМОН

Не съм решил да те целувам!

АЛКИВИАД

Казвай,
какво доведе знатния Тимон
до тази промяна?

ТИМОН

Същото, което
променя и луната: недоимък
на блясък за раздаване. Но аз
не смогнах да се обновя, понеже
слънца не се намериха за мен
да ми заемат някой лъч.

АЛКИВИАД

Тимоне,
каква услуга мога да ти сторя?

ТИМОН

Една-единствена: да потвърдиш
това, което мисля за човека.

АЛКИВИАД

А как да го извърша?

ТИМОН

Обещай ми
една услуга и не я прави!
Не я ли обещаеш, боговете
да те накажат, тъй като човек си;
направиш ли я, пак да те накажат,
понеже си човек!

АЛКИВИАД

За твоето нещастие дочух.

ТИМОН

Видя го ти, когато бях щастлив!

АЛКИВИАД

Не, днес е то. Онуй бе славно време!

ТИМОН

Като за теб сега: сред славни кучки!

ТИМАНДРА

Това ли е звездата на Атина,
чието име беше вред на почит?

ТИМОН

А ти си май Тимандра?

ТИМАНДРА

Точно тъй.

ТИМОН

Не спирай занаята си! Тез, дето
използват те, не те обичат, знай!
Страстта си те оставят ти, а ти
дарявай ги със болест. Всеки час
изпращай ги към парници и вани^[18]!

Учи руменобузата младеж
да кара със мехлеми и диети!

ТИМАНДРА

Чудовище, върви да се обесиш!

АЛКИВИАД

Прости му, мила, неговият разум
потънал е в морето от беди.
Достойни ми Тимоне, моите средства
не са големи и това е често
причина за нестихващи метежи
сред моята войска, но чух със болка
как грозно с теб проклетата Атина,
забравила за времето, когато,
ако не бяха твоите меч и злато,
съседните държави щяха да...

ТИМОН

Дай знак със барабана си и тръгвай!

АЛКИВИАД

Но аз говоря ти от жал към тебе!

ТИМОН

Как жал към мен, когато ми досаждаш?
Бих искал да съм сам.

АЛКИВИАД

Тогава сбогом!

Вземи все пак от мене тез пари!

ТИМОН

Задръж си ги — не мога да ги ям.

АЛКИВИАД

Като сравня Атина със земята...

ТИМОН

Към нея ли си тръгнал?

АЛКИВИАД

Да, Тимоне.

И имам за какво.

ТИМОН

Тогаз небето
да свърши с тях чрез теб и с тебе после,
когато свършиш с тях!

АЛКИВИАД

Защо и с мене?

ТИМОН

Защото, за да свършиш с куп мерзавци,
на прах ще сториш родния ми град.
Задръж си златото! Аз имам! На!
Коси ги като чумата, която
планетните влияния извикват^[19],
когато Зевс над някой град порочен
изпълни въздуха с отровна смрад!
И прошка никому! Недей щади
старика зарад белите му власи —
лихвар е той! Матроната сечи —
във нея само дрехите са честни,
а таз под тях е сводница! И нека
момата не смекчи с невинността си
студения ти меч — гърдта ѝ снежна,
която зад решетка от коприна^[20]
зове очите ни, не заслужава
помилване, а казън за измяна!
Недей жали и крехкото кърмаче,
чиито бузки с весели трапчинки
разнежват хапльото — въобрази си,

че твое копеле е, на което
оракул е двусмислено предрекъл,
че ще ти тегли ножа^[21], и без жалост
накълцай го! Ругай, като те молят!
Уши, очи закрий с тъй твърда броня,
че нито писък на деца и майки,
ни гледка на жреци, заклани в храма,
през нея да не минат! На ти злато,
за да платиш на своите войници.
Сей вредом смърт и, утолил гнева си,
умри и сам накрай! Ни дума! Тръгвай!

АЛКИВИАД

От златото ти ще приема всичко,
но от съвета само половина!

ТИМОН

Проклет бъди, каквото и да правиш!

ФРИНИЯ и ТИМАНДРА

Дай малко и на нас, добри Тимоне!
Навярно имаш още.

ТИМОН

Имам толкоз,
че да накарам сводници и стърви
да изоставят своите занаяти.
Подлагайте си фустите, пачаври!
От вас не искам клетва, все едно
не ви лови законът, а пък зная —
ще се кълнете, тъй че боговете,
макар безсмъртни, ще се затресат
в небесна треска, само щом ви чуят!
Без клетви значи! И така, разчитам
на склонностите ви. Дерзайте, курви!
И щом опита някой благочестник
да ви изправи, примките си плътски

пуснете в ход, страстта му разгорете,
додето тайният ви плам надвие
тамянния му дим! Дерзайте, даже
да трябва половината си време
да губите в лечения! Кичете
оплешивели темета със къдри
от мъртви; от обесени^[22] — не пречи!
Носете ги, мамете с тях мъжете!
С белила и червила се мажете
дотам, че конят да затъва в тях!
Напред, и смърт на бръчките!

ФРИНИЯ и ТИМАНДРА

Добре!

За злато ще направим всичко. Искай!

ТИМОН

Зараза сейте в мъжките гръбнаци
и гной в пицялите им — да пицят,
като помислят само за езда!
Стиснете гърлото на адвоката,
та със пискуна си да не извива
законите към кривдата! Със обрив
покрийте жреца, който лицемерно
клеями плътта ни! До костта стопете —
да капне цял! — носа на оня, който
изгода лична души, изоставил
общественото благо! Поразете
със косопас разбойника разчорлен,
а самохвалкото, без драскотина
дошъл си от войната, запознайте
със болките! Носете вредом тлен
и пресушавайте самия извор
на мъжкото начало! На ви още!
Да бъде то проклятие за вас,
които сте проклятие за други!
И в смраден ров да свършите дано!

ФРИНИЯ и **ТИМАНДРА**

Тимоне, дай ни повече уроци
и повече пара!

ТИМОН

Това е само
предплата — първо повече пороци
и повече вреда!

АЛКИВИАД

След мене, драги!
Атино, трепери! Тимоне, сбогом!
Ако се сбъдне моята мечта,
ще дойда пак!

ТИМОН

Ако се сбъдне мойта,
не ще те видя!

АЛКИВИАД

Че какво ти сторих?

ТИМОН

Похвали ме.

АЛКИВИАД

Нима това е лошо?

ТИМОН

Да, опитът го казва всеки ден.
Забирай кучките си и поемай!

АЛКИВИАД

Раздразваме го само... Барабанът!

Барабанен бой. Излиза, следван от Фриния и Тимандра.

ТИМОН

Не е ли чудно, че човек, измъчен
от хорската неблагодарност, може
да чувства глад.

Конае.

О, ти, всеобща майко,
която с неизмерното си лоно
и с необхватната си бозка раждаш
и кърмиш всичко живо; ти, която
с единосьщото си вещество
изпълнила си своето гордо чедо,
наречено „човек“, и породила
отровния слепок^[23], змията синя,
жабока чер, златистия дъждовник
и всички други безобразни твари
под къдравия балдахин, огрян
от живия Хиперионов пламък^[24],
дари на оня, който ненавижда
човешките си братя, скъден корен
от своите недра и заповядай
на своето чрево да не множи
неблагодарния човешки род!
Забременявай с тигри, вълци, мечки,
със дракони, с чудовища, каквито
лицето ти, извърнато нагоре,
не е показвало до наши дни
на мраморния небосвод!... Ха, корен!
Благодаря ти!... Изсуши докрай
лозя и ниви, с чийто плод, превърнат
в напитки сладостни и вкусни гозби,
неблагодарният човек замътва
ума си...

Влиза Анемант.

Още хора? Чума! Чума!

АПЕМАНТ

Узнах, че тука си и че се мъчиш
на мен да подражаваш по живот.

ТИМОН

Това ще е, защото нямаш куче
от него да се уча. Дано пукнеш!

АПЕМАНТ

Това при теб е меланхолна слабост,
повърхностно отпускане, родено
от мрачното ти бъдеще. Защо са
таз пустош, таз лопата, тези дрипи,
туй мръщене! Доскорошните твои
ласкатели се носят във коприни,
лежат на меко, пият вино, мачкат
напарфюмираните си зарази
и вече не си спомнят, че Тимон
е съществувал! Не срами гората
със тези свои пози на сръдливец!
Ласкател сам стани и постарай се
да преуспееш чрез онуй, което
те разори на времето; смажи
коленните си стави, нека тоз,
комуто се подмазваш, със дъха си,
да смъква шапката ти; възхвалявай
най-лошото във него — и със тебе
тъй правеха доскоро и тогава
ушите ти приемаха словата
като кръчмари, викащи: „Хей влизай!“,
на който мине. Редно е да станеш
мошеник сам — да имаше пари,
зарадвал би мошениците пак.
Не се старай на мене да приличаш!

ТИМОН

Приличам ли на теб, ще се откажа

от себе си!

АПЕМАНТ

Ти вече се отказа,
оставайки на себе си приличен:
бе смахнат — стана луд! Нима си мислиш,
че груб прислужник като този вятър
ще ти подтопля дрехата? Че тези
дървета в мъх, по-стари от орлите,
ще припкат да ти служат? Че потокът,
скован от лед, с напитка сгряна сутрин
подир гуляй вкуса ще ти оправя?
Извикай тварите, които голи
живеят под враждебни небеса
и срещат с плът, от нищо непокрита,
природата, каквата е; поискай
от тях да те ласкаят и ще видиш...

ТИМОН

... че съм говорил със глупак. Махни се!

АПЕМАНТ

Така ми по харесваш!

ТИМОН

А пък ти
на мен по-малко!

АПЕМАНТ

А защо?

ТИМОН

Защото
ласкаеш и нещастник като мен.

АПЕМАНТ

Не те лаская, а ти казвам само,

че си такъв.

ТИМОН

Защо си тук тогава?

АПЕМАНТ

За да те дразня.

ТИМОН

Действие, което
глупакът и негодникът извършват.
Доставя ли ти радост?

АПЕМАНТ

Да!

ТИМОН

Ха, значи
си и негодник!

АПЕМАНТ

Ако бе облякъл
таз груба дреха сам, за да накажеш
надменността си, би било добре.
Но ти си го направил по принуда.
Ако не беше стигнал до просия,
и днеска би живял по богаташки.
Виж, бедността желана надживява
нетрайния разкош: той все се пълни
и все не е докрай, докато тя
достига лесно скромната си мярка.
В сравнение с доволния бедняк
и най-богатият е триж злочест,
щом липсва му доволството. А ти
би трябвало смъртта си да подириш,
какъвто си окаян!

ТИМОН

За това

от мене по-окаяният няма
да ми даде съвет! Ти кой си? Раб,
когото нежноръката Фортуна
не е прегръщала, отгледан тъй,
че да израснеш куче. Ако ти
се бе издигал като мене още
от пелени по сладостната стълба,
която краткият живот предлага
на обкръжените от рой слуги
любимци свои, ти се би пропилил;
размекнал би младежките си сили
в легла на уличници и, забравил
студените заръки на ума ни,
би гонил прелъстителния дивеч,
додето можеш. А пък аз, аз — който
в света навлязох като във дюкян
за лакомства, аз, който разполагах
със повече сърца, очи, езици,
отколкото могъл бих да използвам,
отвредом зашумили ме безбройни
като листа по дъб, и мигом — фу-у! —
като листа от дъб, при първи мраз
отлитнали, оставили ме гол
под бурите!... — аз, свикналият само
на радости, да понеса туй всичко,
не беше съвсем леко! Ти си расъл
в лишения, калил си се във мъки —
защо ще мразиш хората? Нима
са те ласкали и си ги дарявал?
Щом трябва да кълнеш, кълни баща си,
гол така мръсен, който в миг на яд
напълнил е възливата ти майка,
за да изврякаш ти, наследствен дрипльо
Пръждосвай се оттук! Ако не беше
с тъй долен произход, и ти би бил

измамник и ласкател!

АПЕМАНТ

Още горд си!

ТИМОН

С това че нямам име Апемант!

АПЕМАНТ

Пък аз — че нямам име на разсипник!

ТИМОН

Пък аз — че имам го! Дори да беше
в теб всичко мое, пак те бих оставил
да се обесиш! Махай се оттук!...
Защо не е в туй цялата Атина,
та да я хрусна тъй!

Яде корен.

АПЕМАНТ

Ще подсладя
трапезата ти.

Предлага на Тимон храна.

ТИМОН

Първо обществото
ми подслади, изчезвайки оттук!

АПЕМАНТ

Тъй своето общество ще подсладя
чрез твоята липса!

ТИМОН

Още не е пълна.

Доподслади го, моля те, по-бързо!

АПЕМАНТ

Кажи какво да отнеса в Атина?

ТИМОН

Присъствието си. И като вихър!
Но, ако искаш, можеш да им кажеш,
че имам злато. Ето, гледай тук!

АПЕМАНТ

От злато няма полза в пустошта.

ТИМОН

Обратното — най-много има в нея:
тук спи и зло не върши.

АПЕМАНТ

Ти где спиш?

ТИМОН

Под туй над мен. А ти къде ядеш?

АПЕМАНТ

Където видя ядене.

ТИМОН

Да беше
отровата послушна на ума ми!

АПЕМАНТ

Где би я пратил?

ТИМОН

Във твойто блюдо!

АПЕМАНТ

Ти никога не си се движил във златната среда, а само в двете крайности. Когато тънеше в злато и благовония, хората ти се смееха на прекалената изтънченост; вече не страдаш от нея, но те сега те презират за обратното. На ти една дренка. Изяж я!

ТИМОН

Не ям, което не обичам.

АПЕМАНТ

Не обичаш ли дренки?

ТИМОН

Не, макар и да ти приличат по стипчивост.

АПЕМАНТ

Ако беше предпочел стипчивите приятели пред сладките, сега щеше да имаш по-малко стипчива участ. Видял ли си човек с широка ръка да е обичан съответно на парите, които пилее?

ТИМОН

А ти видял ли си човек без пари за пилеене, който изобщо да е обичан?

АПЕМАНТ

Аз съм такъв.

ТИМОН

Ясно ми е. Значи имаш все пак колкото да храниш куче.

АПЕМАНТ

Според тебе коя твар прилича най-много на ласкателя?

ТИМОН

Жената. Но мъжът — мъжът е самото ласкателство! Какво би направил със света, Апеманте, ако от теб зависеше?

АПЕМАНТ

Бих го дал на хищните животни, за да го очистят от хората.

ТИМОН

Би ли искал да се откажеш от човешкото в себе си и да останеш животно сред животните?

АПЕМАНТ

Да, Тимоне!

ТИМОН

Наистина животинско желание и дано го чуят боговете! Станеш ли лъв, лисицата ще те измами, станеш ли агне, пак тя ще те изяде; станеш ли лисица, лъвът ще повярва и на магарето, ако то те обвини; станеш ли магаре, глупостта ще те мъчи и ще живееш само за закуска на вълка; станеш ли вълк, лакомията ще те преследва и често ще излагаш живота си заради обяда; а станеш ли еднорог, гордостта ще те погуби и стори жертва на собствения ти бяс^[25]; станеш ли мечка, ще те убие конят^[26]; кон ако си, ще те разкъса леопардът; ако си леопард, ще си сродник на лъва и петното на родството ще хвърля върху тебе неговите вини въпреки собствените ти петна. Едничка защита ще ти бъде бягството, единствено спасение — отсъствието! С какво животно можеш да си смениш кожата, без да станеш жертва на друго животно? И какво животно вече си станал, та не виждаш, че губиш от смяната?

АПЕМАНТ

Ако изобщо би могъл да ме зарадваш с речта си, сега би било: Атина е станала гора, пълна с такива животни!

ТИМОН

Че как е успяло едно магаре да изрита стените ѝ, та те виждам тук?

АПЕМАНТ

Един поет и един живописец са на път насам — дано чумата на обществото им се струпа върху тебе! Страх ме е да не я хвана и затуй се оттеглям. Когато нямам нищо друго за правене, ще те потърся пак.

ТИМОН

Когато останеш единственото живо създание, ще ти се зарадвам.
По-добре да съм пес на просяк, отколкото Апемант!

АПЕМАНТ

Ти си върхът на всички празноглавци!

ТИМОН

По-чист да беше, та да те заплюя!

АПЕМАНТ

А ти за ругатня си недостоеен!

ТИМОН

Най-злият негодяй до теб е гълъб!

АПЕМАНТ

От твоята уста лъхти проказа!

ТИМОН

Когато казвам името ти! Вече
да съм те зашлевил, но ме е страх,
че може да си заразя ръката!

АПЕМАНТ

Дано да ти окапе и така!

ТИМОН

Марш, куче краставо! Защо живееш?
Припадам при вида ти!

АПЕМАНТ

Пукай бързо!

ТИМОН

Обирай се! Главата бих ти пръснал,
но жал ми е за камъка, негодник!

Хвърля камъни по Апемант.

АПЕМАНТ

Гад!

ТИМОН

Раб!

АПЕМАНТ

Жабок!

ТИМОН

Разбойник! Кучи син...

Противен ми е тоз коварен свят
и аз от него ще приемам само
необходимото. Тимоне, почвай
да си копаеш трапа!... Нека бъде
там, гдето белопенните вълни
в надгробния ми камък ще се пръскат;
и епитафия ще си издялам
такава, че столетия със нея
следсмъртно на живота да се смея!...

Към златото.

О, ти, цареубиецо сияйни,
ти, разкъсвачо мил на кръвни връзки,
блестящи осквернителю на най-
неопетненото семейно ложе,
ти, храбри Марсе, ти, чаровни, свежи
любовнико, чиято вечна младост
разтапя прясната благочестива
в Дианиния skut^[27]; ти, зрими Боже,
в чиято власт е да сближава всички
непримиримости и да ги кара
да се целуват страстно; ти, което
на сто езика можеш да говориш

във всички области; ти, пробен камък
на хорските сърца, въобрази си,
че робите ти вдигнали са бунт,
и между тях със своята странна сила
посей такваз вражда, че зверовете
да станат господари на света!

АПЕМАНТ

Дано и твоята молба се сбъдне,
но след смъртта ми! Аз ще разглася,
че имаш злато и след малко тука
тълпи ще потекат!

ТИМОН

Тълпи?

АПЕМАНТ

Тъй точно!

ТИМОН

Гърба ти, моля те!

АПЕМАНТ

Ще си отида.
Живей във нищетата си!

ТИМОН

Ти — в своята!
И дълго, дорде пукнеш!...

Апемант излиза.

Отървах се!

Влизат неколцина Крадци.

Как? Още същества с човешки образ?
Яж корени, Тимоне, и презри ги!

ПЪРВИ КРАДЕЦ

Отде ще има злато? Ще излезе само остатък някакъв, някоя троха от богатството му. Нали е изпаднал в тази меланхолия тъкмо защото му се е свършило златото и приятелите му са го изоставили!

ВТОРИ КРАДЕЦ

Все пак казват, че имал с лопата да го ринеш.

ТРЕТИ КРАДЕЦ

Да го изпитаме! Ако не го цени, ще ни го даде сам и лесно; а ако го пази скъпернически за себе си, как ще му го вземем?

ВТОРИ КРАДЕЦ

Така е. Няма да го държи у себе си, я! Скрил го е нейде.

ПЪРВИ КРАДЕЦ

Не е ли той?

ВСИЧКИ

Къде?

ВТОРИ КРАДЕЦ

Прилича на описанието!

ТРЕТИ КРАДЕЦ

Той е! Познах го!

КРАДЦИТЕ

Здравей, Тимоне!

ТИМОН

Какво има, крадци?

КРАДЦИТЕ

Не сме крадци, а войници!

ТИМОН

И двете сте, и от жена родени!

КРАДЦИТЕ

Не сме крадци, а люде в крайна нужда!

ТИМОН

Най-крайната ни нужда е храната,
а тя е под носа ви. Вижте само:
земята крие корени безбройни;
сто изворчета бликат в кръг от миля;
дъбът ви дава жълъди; със шипки
ви кани храстът — гдето да се взрете,
стопанката Природа ви разстила
трапеза с изобилни ястия.
Как „нужда“? Каква „нужда“?

ПЪРВИ КРАДЕЦ

Ний не можем
да караме с трева, зрънца, вода
като животни, птици или риби!

ТИМОН

И даже със животни, птици, риби
не можете да карате за дълго.
Вий трябва да ядете хора, зная.
Все пак благодаря ви за това,
че сте крадци отявлени, не скрити
под образ благ, защото има кражба
без граници в кръга ограничен
на честните занятия. Джебчии,
на, дръжете злато! Тръгвайте, смучете
кръвта на гроздето, додето тя
накара вашата да шупне в треска
и с туй помогне ви да отървете
бесилото! Недейте дава вяра
на лекаря! Отрова е церът му!
Вий грабите — той граби и убива!
Крадете значи, щом като това е

призванието ви! Ще ви услужа
със два-три примера от занаята:
крадец е слънцето, което тегли
към себе си безбрежното море.
Луната също крадла е, защото
задига бледата си светлина
от слънцето. Крадец е и морето,
което със талазите си солни
обсебва лунните мъгли. Земята
и тя е крадла, тъй като тлъстее
от тайно присвоявания тор
на хора и животни. Всяко нещо
краде от друго. И законът, който
за вас юзда е и камшик, съдържа
в жестоката си сила тайна кражба.
Мразете се! Крадете се взаимно!
На още! И колете всеки срещнат —
крадец ще е! Разбивайте дюкяни —
каквото да откраднете, крадец
ще е окраден! И ако крадете
по-малко, затова да ви съсипе
откраднатото. Нека бъде тъй!

ТРЕТИ КРАДЕЦ

От толкоз убеждаване да карам постарому, току-виж, съм се отказал от занаята.

ПЪРВИ КРАДЕЦ

Той ни съветва да крадем, защото мрази човечеството, а не че иска да преуспеем с нашия занаят.

ВТОРИ КРАДЕЦ

Аз ще го слушам, както се слуша враг, и ще тръгна по правия път.

ПЪРВИ КРАДЕЦ

Да дочакаме първо мира в Атина. Никога не е късно да станеш честен!

Крадци те излизат. Влиза Флавий.

ФЛАВИЙ

О, богове, нима тоз рухнал мъж
е моят господар? Какъв разгром!
О, пример паметен за добрина,
употребена зле! Каква промяна
извършила е нуждата във него!
Приатели го тласнаха в таз яма!
О, грозна подлост! По-ужасна няма!
Разбрах защо небето ни зове:
„Любете, хора, своите врагове!“ —
как няма, щом приятелят ти драг
по-подъл е към теб от твоя враг!...
Съгледа ме! Ще му изкажа своето
прискърбие и ще остана негов
слуга до гроб!... О, господарю мой!...

ТИМОН

Ти кой си! Къш!

ФЛАВИЙ

Нима сте ме забравил,
почтени господарю?

ТИМОН

А как мислиш?
Забравих аз отдавна всички хора
и значи — щом грухтиш, че си човек, —
забравил съм и теб!

ФЛАВИЙ

О, господарю,

бях скромнен, ала честен ваш служител.

ТИМОН

Тогавя не те зная. Не съм имал
в дома си честни хора. Всички бяха
хрантутници, достойни да поднасят
блюда на негодяи!

ФЛАВИЙ

Небесата
са ми свидетели, че никой друг
домоуправител не е съглеждал
разрухата на своя господар
със толкоз болка!

ТИМОН

Плачеш? Приблужи се!
Обиквам те, защото си жена
и нямаш каменния мъжки поглед,
във който влагата избива само
при мигове на веселост и похот.
Мъжете! Милостта е мъртва в тях!
О, век, незнаещ плач освен от смях!

ФЛАВИЙ

Аз моля ви, любезни господарю,
познайте ме, скръбта ми приежете
и докогато трае туй оскъдно
богатство мое, нека да остана
слуга при вас!

ТИМОН

Как може да съм имал
слуга тъй честен, верен и — сега —
тъй утешаващ? О, това почти
опитомява дивия ми дух!
Ела да те погледна! Да, безспорно

тоз мъж е бил създаден от жена!
О, богове, умерени във всичко,
простете ми прибързаните клетви
към цялото ни племе! Обявявам
един човек за честен!... Но един,
разбирайте ме правилно! И той е
слуга при туй!... Как исках да съм враг
на цялото човечество, а ти
откупи се! Но всички освен теб
ще прокълна!... И при това ти, драги,
не си тъй умен, колкото си честен,
защото, ако беше ме зарязал,
по-бързо би намерил друга служба.
До втори господар мнозина днеска
достигат, като стъпват на врата
на първия си. Но кажи ми честно —
аз вече се съмнявам и когато
не се съмнявам, както е сега, —
не е ли твоята любезност алчна,
любезност, но под лихва, като тази
на богаташа, който уж раздава,
но за да вземе двайсет за едно?

ФЛАВИЙ

Не, скъпи господарю! И туй ваше
неверие е много закъсняло.
Съмнението нужно е в разкоша,
не работата като стане лоша,
но поумняват нашите глави,
домът когато рухнал е, уви!
При вас аз ида, небесата знаят
единствено от обич, дълг и грижа
за вашите душевни и телесни
храна и здраве. Скъпи господарю,
повярвайте, отдал бих всяка полза —
сегашна или бъдеща, — която
ми би донесъл постът тук, за туй

да бъда след лишения и глад
платен с това да ви съзра богат!

ТИМОН

Но аз такъв съм! Виж, човече честни —
еднички на света, — от мойта бедност
изпращат ти богатство небесата!
Вземи и сбогом! И живеј в охолство!
Но при едно условие: далече
от другите! Проклинај ги! Мрази ги!
И жал към никого! Преди бедняка
от тебе милостиня да дочака,
месата му да се стопят докрај
по костите! На песа давай туй,
което на човеците отказваш!
В затвор да гният, в дългове да креят,
кръвта им зла зъл мор да изгори,
да гаснат като келяви гори!...
На добър час!

ФЛАВИЙ

Не ме пъдете! Нека
остана с вас! Утеха ще ви бъда!

ТИМОН

Додето благославам те, върви,
ако не щеш с проклетия да тръгнеш!
От днес натам живеј усамотен
и остави във самота и мен!

Излизат в различни страни.

[16] „... възглавката ще дръпне... на път да оздравее!“ — израз, свързан с някогашния обичай да се маха възглавницата на умирация, за да се облекчи смъртта му. ↑

[17] *Мизантропос* (гр.) — човекомраец. Тук е употребено като лично име. ↑

[18] „... *изпращай ги към парници и вани*“ — с тези средства „лекували“ навремето венерическите болести. ↑

[19] „... *чумата, която планетните влияния извикват...*“ — смятало се в миналото, че епидемиите са предизвиквани от зловредното разположение на планетите. ↑

[20] „... *зад решетка от коприна...*“ — по модата на XVI век неомъжените жени носели извънредно волни деколтета. ↑

[21] „... *че твое копеле е... ще ти тегли ножа...*“ (мит.) — намек, по всяка вероятност за легендарния гръцки цар Едип, който не успял да избегне предсказанието на делфийския оракул и станал убиец на баща си и съпруг на майка си. ↑

[22] „... *къдри от мъртви; от обесени...*“ — по времето на Шекспир дамските перуки често се правели от коси на мъртви и понякога на обесени. ↑

[23] „... *отровния слепок...*“ — безвредният слепок е бил смятан в миналото за отровен. ↑

[24] „... *Хиперионов пламък...*“ (мит.) — Хиперион бил баща на Хелиос, древногръцкият бог на слънцето. Хиперионов пламък — слънце. ↑

[25] „... *станеш ли еднорог... на собствения ти бяс...*“ — изглежда според средновековното вярване митичното животно Еднорог се ловяло, като ловецът, скрит зад дърво, го разярявал дотам, че то забождало рога си в ствола му и оставало пленено и беззащитно. ↑

[26] „... *станеш ли мечка, ще те убие конят...*“ — неясен пасаж, макар че в Средновековието съществувало убеждение, че мечката и конят са в особена вражда. ↑

[27] „... *прясната благочестива в Дианиния скут...*“ (мит.) — Диана е римска богиня на лова, покровителка на девствениците, често отъждествявана с луната. ↑

ПЕТО ДЕЙСТВИЕ

ПЪРВА СЦЕНА

Пред пещерата на Тимон.

Влизат Поетът и Живописецът.

Тимон ги наблюдава от пещерата.

ПОЕТЪТ

Както ми разправяха, мястото му трябва да е някъде наблизо.

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Как мислите: дали са верни слуховете, че бил натъпкан със злато?

ПОЕТЪТ

Разбира се. Алкивиад го твърди. Фриния и Тимандра са получили злато от него. Дал е много и на неколцина скитащи войници. Говорят, че бил подарил на домоуправителя си огромна сума.

ПОЕТЪТ

Тогава неговото разорение е било само за проверка на приятелите му?

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Точно така. Ще видите как отново ще се извиси в Атина като палма наред с най-високите. Тъй че няма да сгрешим, като му поднесем своята вярност в мнимото му нещастие. Това ще ни издигне в очите му и е вероятно да награди намеренията ни за труда, който си даваме, стига да излезе вярна мълвата за богатството му.

ПОЕТЪТ

Вие какво ще му поднесете?

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Сега засега само своето посещение. Но ще му обеща великолепна картина.

ПОЕТЪТ

И аз мисля да постъпя така: ще му кажа, че съм замислил нещо, което възнамерявам да му посветя.

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Отлично! Обещаването, това е нещо напълно в духа на века ни. Защото събужда очаквания. А изпълняването на обещанията е най-глупавото нещо на света и напоследък — освен сред по-простите хорица — изчезнало от обръщение. Да даваш обещания, говори за изисканост и е на мода днес; напротив, едно изпълнено обещание напомня съставено завещание — от него проличава, че който го е направил, е тежко болен.

Тимон излиза от пещерата.

ТИМОН (настрани)

Превъзходни живописецо, не можеш изписа по-отблъскващ човек от себе си!

ПОЕТЪТ

Чудя се какво да му кажа, че готвя за него. Най-добре е да бъде нещо, свързано с неговия случай. Една сатирична сценка за нетрайността на благополучието, изобличаваща тълпата от ласкатели, която обкръжава разцвета и богатството.

ТИМОН (настрани)

Искаш да използваш себе си за модел на мерзавеца? Да бичуваш собствените си пороци у другите? Пиши, прави го! Имам злато за теб!

ПОЕТЪТ

Добре, да го потърсим.

„Не сграбчиш ли печалбата без страх,
към своята изгода вършиш грях!“

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Така е.

„Търси по светло своите неща,
а не когато скрие ги нощта!“
Върви със мен!

ТИМОН

Ще ви науча аз!... О, жълто злато,
какво велико божество си ти,
щом кланят ти се в този храм, по-долен
от кочина! Ти кораби строиш,
ореш вълните и у роба вдъхваш
благоговение пред господаря!
Вовеки нека бъде твоята слава
и който твой е, мор да го венчава!...
Сега ще видят те!

Излиза напред.

ПОЕТЪТ

Привет, Тимоне!

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Господарю наш!

ТИМОН

Наистина ли доживях да видя
двамина честни хора?

ПОЕТЪТ

Господарю,
изпитвали безкрайната ти щедрост
на себе си тъй често, щом узнахме,
че ти си се оттеглил, изоставен
от своите приятели, чиито

отблъскващи души — о, мерзка низост! —
без четните камшици на небето
не могат... Как? Това на тебе, който
като планета действаше на тях
със своето благородство!... Аз не мога
от възмущение да облека
чудовищната таз неблагоприятност
във нищи думи!

ТИМОН

Остави я гола,
тъй хората по-ясно ще я виждат;
а вие, честните, чрез своята честност
ще я изтъквате.

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Ний двама дълго
се къпахме в дъжда на твоята щедрост
и помним го.

ТИМОН

Да, вий сте честни хора!

ЖИВОПИСЕЦЪТ

И тук дойдохме, за да ти помогнем.

ТИМОН

О, честни хора! Как да ви платя?
С вода и корени да ви почерпя?
Не — казвате?

ПОЕТЪТ и ЖИВОПИСЕЦЪТ

Каквото ти желаеш,
готови сме за теб да го направим!

ТИМОН

Да, честни хора! Чули сте навярно,

че имам злато? Зная, че сте чули.
Кажете си го като честни хора!

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Подобен слух се носи, господарю,
но не затуй дошли сме двама тук.

ТИМОН

Свърхчестни хора!... Ти наподобяваш
действителното по-добре от всички
атински живописци. Да, ти правиш
подобия наистина чудесни
на истината.

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Толкоз чак не са...

ТИМОН

Са! Са! Недей да скромничиш!... Ти също
тъй ловко си играеш със стиха,
че си в изкуството да си естествен
наш пръв поет. И въпреки това,
приятели естествени и честни,
вий правите и двама една грешка...
макар че тя е дребна, не си струва
труда да се поправя...

ПОЕТЪТ и ЖИВОПИСЕЦЪТ

Господарю,
кажи ни я! Бъди така добър!

ТИМОН

Не! Знам, ще се обидите.

ПОЕТЪТ и ЖИВОПИСЕЦЪТ

Напротив,
сърдечно ще ти бъдем благодарни!

ТИМОН

Наистина?

ПОЕТЪТ и ЖИВОПИСЕЦЪТ

Повярвай ни!

ТИМОН

Добре!

И ти, и ти, вий, двамата, сте дали
по на един измамник да ви влезе
под кожата.

ПОЕТЪТ и ЖИВОПИСЕЦЪТ

Така ли? Кой ще бъде?

ТИМОН

Да, да, така. И всеки вижда своя
как лъже, как двуличничи, как прави
мошеничества, но си го обича,
пои го, храни го, държи го скътан
в сърцето си, макар добре да знай,
че оня е отявлен негодяй.

ЖИВОПИСЕЦЪТ

Такъв познат аз нямам!

ПОЕТЪТ

И аз също!

ТИМОН

Послушайте! Аз много ви обичам,
но отърсете се от тези двама
негодници, с ножове ги колете,
бесете ги, давете ги във нужник,
правете — струвайте, но ги избийте
и се върнете! Злато ще ви дам

достатъчно!

ПОЕТЪТ и ЖИВОПИСЕЦЪТ

Кои са? Где са? Казвай!

ТИМОН

Ела ти тука!... Ти иди натам!...
Сега, макар и всеки да е сам,
при всеки има по един негодник!...

Към Живописеца.

Ако не искаш те да бъдат двама,
където си, недей върви към него!...

Към Поета.

Ако държиш да бъдеш там, където
един е само, бягай от тогава!...
Мерзавци! Махайте се! На ви злато!
Нали за злато сте дошли при мен!...

Към Живописеца.

Картина готвиш ми — на, дръж предплата!...

Към Поета.

А ти си алхимик — вземи това
и превърни го в злато!... Марш оттука,
негодници!

*Прогонва с бой Живописеца и Поета и пак се отдръпва в пещерата. Влизат Флавий и двама
Сенатори.*

ФЛАВИЙ

Напразно сте дошли. Тимон е тъй
затворен в себе си, че всичко друго
с човешки вид извън самия него
му вдъхва неприязън.

ПЪРВИ СЕНАТОР

Отведи ни
във пещерата му! Обет сме дали,
че ще говорим с него.

ВТОРИ СЕНАТОР

Ний меним се
със обстоятелствата. Това време,
което го ограби и направи
какъвто е, със другата ръка
възвръщайки богатството му, може
да го направи прежния човек.
Води ни, пък каквото ще да става!

ФЛАВИЙ

Хе, тука е... Дано да мине тихо!...
Почтени господарю! Господарю!
Излезте вън! Приятели ви търсят!
Атина ви приветствува чрез двама
сенатори! Поговорете с тях!

Тимон излиза от пещерата.

ТИМОН

Изпепели ги, ласкаво светило!...
Е, говорете и след туй вървете
да се обесите! За вярна дума
да ви излиза пришка на езика,
а за лъжлива — язва, та така
сами от реч да се лишите двама,
говорейки!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Достойни наш Тимоне...

ТИМОН

Едно от двете! Ваш или достоен?

ПЪРВИ СЕНАТОР

Сенатът ти изпраща своя поздрав...

ТИМОН

Благодаря. И аз му бих отвърнал
със някаква зараза, ако можех
за него да я пипна.

ПЪРВИ СЕНАТОР

Забрави

онуй, което срамно е за нас!
Сенатът ни с единен вот на обич
те моли да се върнеш във Атина,
предлагайки ти пост и чест, които
на теб един прилягат.

ВТОРИ СЕНАТОР

Той признава,
че проявил е пагубна забрава
към твоите заслуги и сега —
макар и рядко да отменя своите
решения, — усетил как му липсва
Тимоновата помощ и предчувстващ,
че чака го провал, ако самичък
забави своята помощ към Тимон,
ни праща сметките да уредим
за миналото, като ти предложим
обезщетение в размер, надхвърлящ
нанесените загуби със много:
такива купища любов и злато,
че да изтрият в теб петната черни,
които наши са, и вместо тях
да впишат цифрите на обичта ни
като навеки твои!

ТИМОН

Вие просто
ме омагьосахте! О, аз съм трогнат
до прага на плача! Да имах само
от луд сърце и от жена очи,
аз бих се просълзил при тези ваши
тъй щедри предложения!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Затуй

послушай ни и завърни се с нас
във нашата — и твоята — Атина
и поemi върховното началство
над нейните войски! Ще бъдеш срещнат
от общата признателност, облечен
със пълна власт и обкръжен със почит.
Така със теб начело ще отблъснем
нашествието на Алкивиад,
разринал с ярост на глиган мира
в страната ни...

ВТОРИ СЕНАТОР

И с грозен меч заплашващ
стените на Атина!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Затова...

ТИМОН

Разбрах ви и съгласен съм, почтени.
Съгласен съм на следното. Така:
ако Алкивиад пролее кръв
на мои сънародници, кажете
на тоз Алкивиад от мен, Тимон,
че мен, Тимон, това не ме засяга;
но ако дръзне той да разори
прекрасната Атина, да оскубе
брадите на почтените ни старци

и чистите ни девственици хвърли
на своята дива, зверска, потна паплач,
то аз ще съм принуден да му кажа,
че туй не ме засяга. Тъй че нека
го вземе под внимание. А вас
да не засягат техните ножове,
щом имате добри гърла, които
да ги посрещнат! Аз самият слагам
най-простото им ножче по-високо
от най-почтеното атинско гърло.
И с туй ви поверявам на небето,
тъй както на пазач се поверяват
разбойници!^[29]

ФЛАВИЙ

Вървете! Няма смисъл.

ТИМОН

Да, тръгвайте! Аз трябва да довърша
надгробния си надпис. Още утре
ще може да се види. Слава Богу,
усещам, скоро ще се излекувам
от дългото си здраве и ще встъпя
във нищото, което дава всичко.
Отивайте си и да бъде чума
Алкивиад за вас, а вий — за него!
И туй да трае!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Тръгвай! Губим време.

ТИМОН

Все пак аз любя своята родина
и не злорадствам в нейната беда,
тъй както се говори.

ПЪРВИ СЕНАТОР

Умна реч.

ТИМОН

Привет от мен на всички атиняни!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Тез думи славят устните, които
изпращат ги към нашите уши!

ВТОРИ СЕНАТОР

И влизат в тях, посрещнати със радост,
като войски през триумфални порти!

ТИМОН

Привет на тях и нека всички знаят,
че аз, желяейки да ги спася
от скърбите, от нападите вражи,
от болки, загуби, любовни мъки,
от всичките превратности, с които
се сблъсква корабчето на човека
във жизненото плаване, реших
все пак една услуга да им сторя:
ще ги науча да осуетят
гнева на бесния Алкивиад.

ПЪРВИ СЕНАТОР

Харесва ми. Решил е да се върне.

ТИМОН

До пещерата ми расте дърво,
което съм решил да отсека
днес-утре. Съобщете, ще ви моля,
на моите приятели, на всички
по ред на степената им в обществото,
че ако някой иска да приключи
с теглата си, увисвайки на него,
ще трябва да побърза, докато

не съм го махнал. Поздрав на Атина!

ФЛАВИЙ

Не го дразнете! Няма да отстъпи.

ТИМОН

И втори път не идвайте! Кажете
в града си, че Тимон е изградил
последния си дом досам морето,
сред нисък залив, гдето всеки ден
ще го залива то с въртопи гневни
и пръска яростно със бяла пяна...
Уста, гответе се за сетна дума:
неправдата да я оправи чума!
Човеци, род жесток, немилосърд,
гробове сейте и жънете смърт!
На тоя свят аз нямам нищо мило.
Тимон отива си. Гасни светило!

Излиза.

ПЪРВИ СЕНАТОР

Обидата е враснала дълбоко
в душата му!

ВТОРИ СЕНАТОР

Надеждата ни рухна!
Ще трябва да се върнем и да видим
как иначе, без него, да посрещнем
опасността.

ПЪРВИ СЕНАТОР

И то със бърза крачка!

Излизат.

[29] „... ви поверявам на небето... разбойници.“ — т.е. да ги пази добре, докато бъде изпълнено смъртното им наказание. ↑

ВТОРА СЦЕНА

Пред стените на Атина.

Влизат други двама Сенатори и Пратеник.

ТРЕТИ СЕНАТОР

Вестта ти не е весела. Нима
войските му са толкоз многобройни?

ПРАТЕНИКЪТ

И повече дори! При туй се движи
тъй бързо, че ще бъде скоро тук!

ЧЕТВЪРТИ СЕНАТОР

Ако се върнат без Тимон, Атина
е в безизходица!

ПРАТЕНИКЪТ

По пътя срещнах
един вестител на Алкивиад,
приятел стар. Макар че сме сега
противници, отдавнашната дружба
надви във нас и той ми довери,
че бързал към Тимон с писмо от своя
военачалник, във което той
се молел на Тимон да му помогне
във похода срещу Атина, който
бил предприет отчасти зарад него.

Влизат Първи и Втори сенатор.

ТРЕТИ СЕНАТОР

Ха, ето ги и нашите! Сами са!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Недейте се надява на Тимон!
Алкивиадовите барабани
се чуват вече! Търкаци ботуши
изпълват въздуха със грозен прах!
Да влезем и се готвим за отбрана!
Май ний сме падането, те — капана!

Излизат.

ТРЕТА СЦЕНА

Пред пещерата на Тимон. Надгробен камък.

Влиза Войник на Алкивиад.

ВОЙНИКЪТ

По описанието тук ще бъде...
Хей! Кой е вътре?... Никой! Туй какво е?
Изтекъл е Тимоновият век.
Живял е тука звяр, а не човек.
Това е, явно, неговият гроб.
Какво написано е, не разбирам,
но ще извадя с восък отпечатък
за моя господар Алкивиад,
на знания богат, макар и млад.
Той вече е навярно пред Атина,
готов да я превърне във руина.

Излиза.

ЧЕТВЪРТА СЦЕНА

Пред стените на Атина.

Тръбен звук. Влиза Алкивиад, следван от Войници.

АЛКИВИАД

Тръби на тоз пъзлив и блуден град
появата ми грозна!

Тръбен сигнал за преговори. Сенаторите се появяват над стените.

До днеска вий със своя произвол
царяхте вред, а вашите прищевки
се смятаха закон. До днеска аз
и тез, които като мен мълчаха,
потиснати от силата ви, само
издъхвахме със скръстени ръце
страданието си. Но дойде време,
когато сгънатата гръбна жила
на смелия, отскочила със сила,
извиква: „Стига толкова!“ Сега
задъханата кривда ще се гуши,
от страх обзета, в мекото кресло,
а тлъстото нахалство ще търчи,
подрусвайки лойта си!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Знатни момко,
когато твоят ропот бил е още
в ума ти скрит, преди да се сдобием
със сили — ти, ний — с поводи за страх,
изпратихме ти хора със задача
беса ти със балсам да уталожат
и заличат вините ни към теб
с количества любов, които даже

ги надвишаваха.

ВТОРИ СЕНАТОР

И също тъй
опитахме да помирим с Атина
избягващия хората Тимон,
изпращайки му поздрави смирени
и щедри обещания. Не всички
виновни са, не всички заслужават
наказващия удар!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Тез стени
не са градени от онез, които
обидиха те; а и таз обида
не е тъй страшна, че високи кули,
училища и храмове да рухнат
зарад греха на някои.

ВТОРИ СЕНАТОР

При туй
тез, дето те направиха изгнаник,
не са сред живите: това, че бяха
показали тъй срамно безразсъдство,
разби сърцата им. С развято знаме
влез, млади покорителю, в града ни!
И ако ти жадуваш мъст, каквато
природата отхвърля, накажи
със подесетна казън своя град:
един на всеки десет да загине
от жителите му. И нека зарът
със черните си точки казва чий
чер ден настъпил е!

ПЪРВИ СЕНАТОР

Не ще е право
да плащат тез, които днес живеят,

Отваряйте вратите на града!
Ще паднат само тези врагове —
Тимонови и мои, — за които
сами ще кажете, че са такива
и заслужават казън! Никой друг!
И страховете ви за да прогоня,
така че никой да не се съмнява
във моите намерения, нареждам
войниците, напуснали частта си
или смутили градския порядък,
да бъдат съдени по ваш закон
с най-строга мярка!

СЕНАТОРИТЕ

Благородна реч!

АЛКИВИАД

Тогава изпълнете своята дума!

Сенаторите слизат от стените и отварят вратите. Влиза Войник на Алкивиад.

ВОЙНИКЪТ

Военачалнико, Тимон е мъртъв,
погребан на самия морски ръб,
под паметник, от чийто надпис аз
извадих този верен отпечатък
с мек восък, който по-добър четец е
от твоя твърд войник!

АЛКИВИАД (чете)

„Тук спи плътта ми жалка, но не и моят дух.
Човеконенавистник — с тоз прякор се прочух.
Тимон бе мойто име през земните ми дни.
Кълни ме, както искаш, но бързо се махни!“
Тоз стих издава сетните му мисли...
Ти с гняв отблъсна капките, които

скъпернически нашата природа
изцежда над покойника, но мъдро
тъй стори, че безбрежният Нептун^[30]
навеки да облива с горки сълзи
злочестия ти гроб! Тимон умря,
но ние ще си спомняме за него!...
Водете ме в града, за да венчая
маслиновата клонка с меча, тъй че
той мир да сее, тя войни да спира
и всяко от тези средства да предлага
на другото балсам и помощ блага!...
Да бият барабаните!

Излизат.

[30] Нептун (мит.) — римски бог на моретата, съответстващ на гръцкия Посейдон. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.